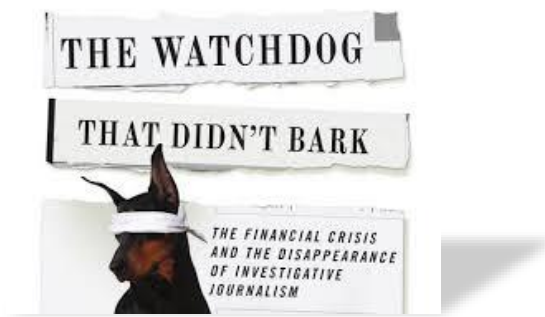

Zien financieel journalisten zichzelf als waakhond?

Financieel journalisten in Nederland over hun rol

Student Naam: Leonie J. van Ling

Student Number: 368724

Supervisor: Dr. Mijke Slot

Master Media Studies - Media & Journalistiek

Erasmus School of History, Culture and Communication

Erasmus University Rotterdam

Master's Thesis

25 augustus 2018

ZIEN FINANCIEEL JOURNALISTEN ZICHZELF ALS WAAKHOND?

ABSTRACT

Deze masterthesis onderzoekt hoe belangrijk een rol als waakhond is in de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland. Het onderzoek is van belang vanwege de impact die de recente financiële crisis op de Nederlandse samenleving, het bedrijfsleven en de overheid heeft gehad. Een van de taken van de journalistiek is het informeren van het publiek en het bewaken van de democratie, daarnaast zou de journalistiek als waakhond misstanden aan het licht moeten brengen. Naar aanleiding van de recente financiële crisis is de rol van de journalistiek ter discussie gesteld door zowel de wetenschap als in het publieke debat. De thesis richt zich op de rolperceptie van de financieel journalist, hoofdvraag van het onderzoek luidt: 'Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?'. De nadruk ligt in dit onderzoek op de betekenissen, ervaringen en gezichtspunten van financieel journalisten. Gezien de exploratieve, verkennende insteek van de onderzoeksvraag is gekozen voor kwalitatief onderzoek, in de vorm van diepte-interviews met financieel journalisten. Uit de thematische inhoudsanalyse van de transcripten kwam een aantal thema's naar voren: de verschillende rollen van de financieel journalist, de steeds veranderende omgeving waardoor de rol(perceptie) van de journalist verandert, de diverse aspecten of verschijningsvormen van een rol als waakhond, de voorwaarden om een rol als waakhond te kunnen vervullen, en de afhankelijkheid van externe bronnen en PR. Een van de belangrijkste bevindingen is de rolperceptie bij financieel journalisten in Nederland, deze bestaat voornamelijk uit een rol als waakhond en een informerende rol. Een andere bevinding is dat de onderzochte journalisten voor een rol als waakhond met name belang hechten aan het controleren van de macht, het signaleren en blootstellen van misstanden, het bieden van een divers beeld aan bronnen en het doen van onderzoek. Faciliteiten vanuit de eigen organisatie, wetgeving en de juiste journalistieke eigenschappen zijn genoemd als belangrijkste voorwaarden om een rol als waakhond uit te kunnen oefenen. Deze voorwaarden blijken voor de meeste journalisten aanwezig te zijn. Verder geven de journalisten aan vanwege de complexiteit van de financiële sector niet te kunnen voorspellen of een crisis op komst is. De benodigde kennis om hun functie te kunnen uitoefenen valt uiteen in financiële kennis, begrip van de financiële wereld, interesse in de sector en een brede ontwikkeling, zelfstudie en ervaring, en analytische vaardigheden. De afhankelijkheid van bronnen is groot, maar niet per se door gebrek aan kennis, meer voor de journalistieke bekrachtiging. Conclusie van het onderzoek is dat de rol van waakhond heel belangrijk is in de perceptie van financieel journalisten.

KEYWORDS: *rolperceptie, financieel journalisten, waakhond, financiële media, financiële crisis.*

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Centrale onderzoeksvraag	6
1.2	Wetenschappelijke relevantie	7
1.3	Maatschappelijke relevantie	8
2	Theoretisch kader	10
2.1	Rol van de journalist in de samenleving	10
2.1.1	Een rol als waakhond	13
2.2	Journalistieke rolperceptie	14
2.3	Financiële journalistiek	18
2.3.1	Financiële journalistiek rond de recente kredietcrisis (2007-2011)	19
3	Methode	24
3.1	Dataverzamelmethode	24
3.2	Respondenten	25
3.3	Operationalisering	26
3.4	Dataverzameling en analyse	30
3.5	Validiteit en betrouwbaarheid	31
4	Resultaten	32
4.1	Financieel journalist waakhond en informerende rol meest belangrijk	32
4.1.1	Rol als waakhond	32
4.1.2	Informerende rol	37
4.1.3	Rol als onderzoeker	37
4.1.4	Rol als autoriteit	38
4.1.5	Rol als mobilisator	38
4.1.6	Eigen nieuws en agenda bepalen	39
4.2	Technologische ontwikkelingen veranderen rol en -perceptie van de journalist	
	40	
4.2.1	Digitalisering	41

4.2.2	<i>Bezuinigingen in de mediawereld</i>	41
4.2.3	<i>Toename PR-/woordvoerdersapparaat</i>	42
4.2.4	<i>Nieuwe specialistische platforms</i>	42
4.2.5	<i>Kwaliteit en kwantiteit minder geworden</i>	43
4.2.6	<i>Toegenomen werkdruk</i>	43
4.2.7	<i>Journalist minder aanzien</i>	44
4.3	<i>Een rol als waakhond heeft meerdere verschijningsvormen</i>	45
4.3.1	<i>Onderzoeksjournalistiek</i>	45
4.3.2	<i>Signaleren en blootstellen van misstanden</i>	45
4.3.3	<i>Informeren</i>	46
4.4	<i>Voorwaarden voor een rol als waakhond</i>	47
4.4.1	<i>Faciliteiten belangrijkste voorwaarde</i>	47
4.4.2	<i>Wetgeving en democratie</i>	47
4.4.3	<i>Journalistieke eigenschappen</i>	48
4.4.4	<i>Steun vanuit de eigen organisatie</i>	48
4.4.5	<i>Toegang tot informatie</i>	49
4.4.6	<i>Transparantie</i>	49
4.4.7	<i>Zijn de voorwaarden aanwezig</i>	50
4.4.8	<i>Vindt de journalist dat hij een waakhondfunctie vervult?</i>	50
4.5	<i>Afhankelijkheid van externe bronnen en PR</i>	52
4.5.1	<i>Financiële kennis</i>	52
4.5.2	<i>Begrip financiële wereld</i>	52
4.5.3	<i>Interesse en een brede ontwikkeling</i>	53
4.5.4	<i>Zelfstudie en ervaring</i>	53
4.5.5	<i>Analytische vaardigheden</i>	53
4.5.6	<i>Werkwijze</i>	54
4.6	<i>Beantwoording deelvragen</i>	56
5	<i>Conclusie & discussie</i>	59

5.1 Conclusie	59
5.2 Discussie.....	60
Literatuur.....	63
Bijlage A: vragenlijst interviews	68
Bijlage B: Codeboom	70

1 Inleiding

Volgens Dean Starkman (2014), redacteur van de Columbia Journalism Review, het meest gezaghebbende vakblad over journalistiek ter wereld, heeft de financiële journalistiek collectief gefaald door niet als waakhond op te treden in aanloop naar de kredietcrisis. Starkman analyseerde duizenden artikelen uit de elektronische archieven van negen, voor financiële berichtgeving belangrijke, media (acht Amerikaanse en The Financial Times). Dit betrof artikelen gepubliceerd tussen 2000 en 2009, waarin mogelijk door de media gewaarschuwd werd voor de problemen die de naderende crisis veroorzaakten.

Aanleiding voor de mondiale crisis was dat banken in de Verenigde Staten sinds 2000 te veel risico's namen bij het verstrekken van hypotheeklen. Tot 2004 werd er ruimschoots bericht over de te hoge hypotheeklen die verstrekt werden. Tijdens de kritieke periode tussen 2004 en 2006 zijn er volgens Starkman wel artikelen geschreven over de zeepbel op de huizenmarkt, maar er werd niet geschreven over de zakelijke praktijken van machtige financiële instellingen: de waakhond blafte niet. De titel van Starkman's boek, 'The watchdog that didn't bark', verwijst naar de functie als waakhond die de financiële journalistiek volgens de auteur heeft en niet heeft waargemaakt. De rol van een financieel journalist als waakhond bestaat uit het ontdekken en rapporteren van misstanden in de financiële wereld. Daarnaast roept de journalist als waakhond de gevestigde macht ter verantwoording (Borden, 2007; Kovach & Rosenstiel, 2007). Om deze functie te kunnen uitoefenen is onderzoeksjournalistiek van essentieel belang. Een verwijt dat Starkman met name de gevestigde media maakt, is dat er geen onderzoeksjournalistiek is bedreven. In ander wetenschappelijk onderzoek wordt tevens geclaimd dat journalisten geen rol als waakhond hebben vervuld ten tijde van de crisis (Manning, 2013; Miller, 2006; Picard, Selva, & Bironzo, 2014; Tambini, 2010).

Naast de discussie of financieel journalisten een rol als waakhond hebben waargemaakt, zijn er ook geluiden te horen waarbij de vraag wordt gesteld of de journalistiek een functie als waakhond wel kan vervullen, gezien de beperkte middelen, deadlines en noodzaak tot actualiteit (Van der Stoep, 2013). Tijd voor diepgravende onderzoeksjournalistiek is er nauwelijks volgens Van der Stoep. Hij beschrijft de rol als waakhond als het actief achter feiten aan gaan die anderen misschien liever bedekt willen houden. Het gaat hierbij om het zo goed en volledig mogelijk informeren van burgers

zodat zij in staat worden gesteld een weloverwogen mening te vormen.

De expertise van financieel journalisten lijkt met het oog op de recente kredietcrisis gewenst, maar tegelijkertijd zijn zij het middelpunt van kritiek in het publieke debat over het aanvliegen van de crisis. Bijvoorbeeld dat zij in hun zoektocht naar verhalen over private bankiers te veel de nadruk legden op de enorme bonussen en hun fabuleuze levensstijl, de crisis hebben gebagatelliseerd, en de meer fundamentele issues die aan de crisis ten grondslag liggen hebben genegeerd (Manning, 2013). Maar het belangrijkste punt van kritiek is wel dat journalisten het verhaal van de crisis compleet gemist hebben, totdat deze werkelijkheid was (Manning, 2013). Eerdere studies, waarbij kwantitatieve inhoudsanalyse is gedaan van de financiële verslaggeving in het Verenigd Koninkrijk (VK) en de Verenigde Staten (VS) in de jaren voorafgaand aan de crisis van 2007, lieten geen serieuze waarschuwing zien in het VK. In de VS waren er slechts enkele kritische artikelen ten aanzien van de mogelijke gevaren van bankieren (Manning, 2013).

In een reactie op de kritiek in het wetenschappelijke debat dat journalisten hun rol als waakhond niet hebben waargemaakt in de aanloop naar de financiële crisis, onderzochten Kalogeropoulos, Svensson, Van Dalen, Albaek en De Vreese (2015) in hoeverre dit opgaat bij het verslaan van financieel nieuws. De auteurs hebben een systematische inhoudsanalyse uitgevoerd bij de vijf grootste Deense kranten. In contrast met de voorgaande kritiek, concluderen Kalogeropoulos et al. (2015) dat de journalistiek haar rol als waakhond in 2012 wel heeft vervuld als het gaat om financiële verslaggeving. Volgens de auteurs is een verandering ontstaan na de financiële crisis; de publieke discussie en vraag om reformatie heeft de media geïnvolveerd als belangrijke speler tijdens de crisis. Bedrijfseconomisch nieuws was het meest gecoverde onderwerp in de studie, naast de hoeveelheid economisch nieuws bleek tevens uit de kritische beoordeling door de journalisten een verandering in de houding van de journalisten.

In het publieke debat, zowel in het buitenland als in Nederland, wordt ook geclaimd dat de financiële journalistiek haar functie als waakhond niet heeft waargemaakt. Dit mede aangewakkerd door het onderzoek en gepubliceerde boek 'Dit kan niet waar zijn' van Joris Luyendijk (2015). Het is volgens Luyendijk de taak van de financiële journalistiek om als waakhond misstanden in de financiële sector aan de kaak te stellen. In het publieke debat wordt de financiële journalistiek verweten dat zij over te weinig kennis beschikt, niet

voldoende kritisch is, en de relatie met bronnen boven het belang van objectiviteit stelt (Barber, 2009; Hollanders, 2015; Paling, 2015). Bovendien wordt er te weinig onderzoek gedaan en zou de journalistiek te weinig op 'eigen kompas' varen (Barber, 2009; Kleinnijenhuis, & Atteveldt, 2008; Van Eijk, 2009).

Samengevat is er zowel in het wetenschappelijke als publieke debat geclaimd dat de financiële journalistiek gefaald heeft in het optreden als waakhond in aanloop naar de kredietcrisis. Niet duidelijk is hoe de financieel journalisten hier een verschil in hadden kunnen maken. Zijn bepaalde journalistieke waarden geschonden? De oorzaken lijken pluriform: is er te weinig onderzoek gedaan, hebben de media de crisis gebagatelliseerd, of compleet genegeerd, beschikken financieel journalisten over te weinig kennis? Een interessante vraag is hoe financieel journalisten in Nederland zelf hun rol zien en tegen een rol als waakhond aankijken. Eerder onderzoek is gedaan naar financiële journalistiek en een rol als waakhond, met name in het VK en de VS, maar weinig is nog bekend over financiële journalistiek in Nederland, en zeker niet de rolperceptie van financieel journalisten. Deze thesis richt zich daarom op de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland, en meer specifiek op een rol als waakhond.

1.1 Centrale onderzoeksvraag

Er bestaat discussie over de vraag of de financiële journalistiek er in de aanloop naar de kredietcrisis in geslaagd is op te treden als waakhond. Eerder wetenschappelijk onderzoek laat enerzijds zien dat de financiële journalistiek geen rol als waakhond heeft vervuld (Manning, 2013; Miller, 2006; Picard, Selva, & Bironzo, 2014; Tambini, 2008, 2010).

Daarentegen is er wetenschappelijk onderzoek dat een positiever beeld van de financieel journalist als waakhond laat zien (Kalogeropoulos, Svensson, Van Dalen, Albaek, & De Vreese, 2015). Verder zijn er geluiden uit het maatschappelijk debat dat de financiële journalistiek steken heeft laten vallen rond de recente financiële crisis (Barber, 2009; Luyendijk, 2015; Starkman, 2014; Van Eijk, 2009). De reactie op de crisis legt een nog steeds aanwezig probleem bloot; volgens Luyendijk is de mondiale financiële sector "wankel, amoreel en explosief" geworden (2015, p. 193).

Voorgaande behelst de visie van buitenstaanders op de financieel journalist. Interessant is ook hoe journalisten zelf een rol als waakhond beschouwen. Onderzoek naar rolpercepties van financieel journalisten in Nederland is niet beschikbaar. Er is onderzoek

voorhanden naar journalistieke rolperceptie, maar niet specifiek voor de financieel journalist (Donsbach, 2008; Hanitsch, 2007; Hanitzsch, Hanusch, Mellado, Anikina, Berganza, Cangoz, Coman, Hamada, Hernandez, Karadjov, Virginia Moreira, Mwesige, Lee Plaisance, Reich, Seethaler, Skewes, Vardiansyah Noor, & Kee Wang Yuen, 2011; Janowitz, 1975; Skovsgaard, Albaek, Bro, & De Vreese, 2013; Willnat, Weaver, & Choi, 2013).

In deze thesis wordt met financiële journalistiek bedoeld alle geschreven pers in Nederland over de bankensector in de breedst mogelijke zin van het woord. Hiervoor is gekozen omdat de aanleiding van dit onderzoek, de kritiek is geweest op de financiële journalistiek rond de recente kredietcrisis waarin banken een hoofdrol hebben gespeeld. Gezien het bovenstaande, en omdat er slechts beperkt relevant wetenschappelijk onderzoek in Nederland naar financiële journalistiek voorhanden is, leidt dit tot de volgende onderzoeksvraag:

“Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?”

Om tot beantwoording van de centrale onderzoeksvraag te komen, zijn hieronder een drietal deelvragen geformuleerd.

1. *Welke rolperceptie bestaat bij de financieel journalist?*
2. *Hoe ziet de financieel journalist een rol als waakhond?*
3. *In hoeverre acht de financieel journalist het mogelijk om een rol als waakhond te vervullen?*

1.2 Wetenschappelijke relevantie

Deze studie tracht meer inzicht te geven in de rol(perceptie) van de financieel journalist in Nederland, en meer specifiek, hoe financieel journalisten een rol als waakhond zien.

Manning (2013), Miller (2006), Picard, Selva en Bironzo (2014) en Tambini (2008; 2010) deden onderzoek naar het functioneren van de financiële journalistiek. Zij claimen dat journalisten hun rol als waakhond niet hebben vervuld ten tijde van de crisis.

Kalogeropoulos et al., (2015) concluderen daarentegen, dat de journalistiek haar rol als waakhond in 2012 wel vervult. Een interessante vraag is hoe journalisten zelf naar hun rol kijken.

Rolperceptie is bepalend voor de wijze waarop de journalist invulling geeft aan zijn

werk en de journalistieke keuzes die hij maakt. Daarmee is het een belangrijk onderwerp van onderzoek. Als aanzet van dit onderzoek naar hoe belangrijk de rol als waakhond binnen de rolperceptie van de financieel journalist is, is gekeken naar eerder onderzoek naar journalistieke rolperceptie. Dit betreft onderzoek binnen de algemene journalistiek (Donsbach, 2008; Hanitsch, 2007; Hanitzsch, Hanusch, Mellado, Anikina, Berganza, Cangoz, Coman, Hamada, Hernandez, Karadjov, Virginia Moreira, Mwesige, Lee Plaisance, Reich, Seethaler, Skewes, Vardiansyah Noor, & Kee Wang Yuen, 2011; Janowitz, 1975; Skovsgaard et al., 2013; Willnat, Weaver, & Choi, 2013). Dit onderzoek is echter breder dan alleen Nederlandse journalisten en de rol van waakhond. De belangrijkste lacune in de beschikbare onderzoeken over rolperceptie is dat deze niet gaan over financieel journalisten als specifieke groep. Deze thesis beoogt inzicht te bieden in hoe financieel journalisten hun rol in de maatschappij percipiëren.

Onderzoek binnen de financiële journalistiek is vrij schaars, zeker in Nederland (Expertisecentrum Journalistiek, 2014). Er is vooral onderzoek beschikbaar naar het functioneren van financieel journalisten rond de financiële crisis in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten (Manning, 2013; Miller, 2006; Tambini, 2010), Duitsland, Italië en Frankrijk (Picard, Selva, & Bironzo, 2014), en Denemarken (Kalogeropoulos et al., 2015). Er is wel onderzoek beschikbaar in Nederland, maar het gaat hier niet om een representatieve groep van financieel journalisten (Expertisecentrum Journalistiek, 2014). De literatuur laat dus een leemte zien in wetenschappelijk onderzoek naar de rol van financieel journalisten in Nederland. Met deze masterthesis wordt een aanzet gedaan deze leemte op te vullen.

1.3 Maatschappelijke relevantie

Gezien de impact die de recente financiële crisis op de Nederlandse samenleving, het bedrijfsleven en de overheid heeft gehad, kan gesteld worden dat onderzoek naar de rolperceptie van de financieel journalist als waakhond binnen de financiële wereld van belang is. De journalistiek heeft als taak het informeren van het publiek en het bewaken van een democratische samenleving en zou als waakhond misstanden aan het licht moeten brengen (Borden, 2007; Kovach & Rosenstiel, 2007; Oosterveld & Oostveen, 2013; Skovsgaard et al., 2013; Van der Stoep, 2013). Of de journalistiek deze taken vervult, en hoe journalisten in Nederland hier zelf tegenaan kijken zijn dan ook maatschappelijk relevante vragen. Met dit thesisonderzoek wordt inzicht gegeven in hoe financieel

journalisten in Nederland tegen hun rol aankijken en hoe zij een rol als waakhond zien.

Dit geeft een beeld van de opvattingen van de financieel journalist in Nederland over een rol als waakhond. Deze inzichten kunnen gebruikt worden voor verder onderzoek door onderzoeksafdelingen van universiteiten en hogescholen. Ook kunnen scholen voor journalistiek bijvoorbeeld trainingen geven over de rol van een financieel journalist, wat verwacht de maatschappij van hen en wat verwacht de journalist zelf. Tevens kunnen de uitkomsten gebruikt worden voor verder onderzoek en discussies over de rol van de financieel journalist door instanties als de Nederlandse Vereniging van Journalisten, de Vereniging van Onderzoeksjournalisten of media in de financiële sector.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk volgt een beschrijving van de belangrijkste theoretische onderwerpen: de rol van de journalist in de samenleving; een rol als waakhond, journalistieke rolperceptie, financiële journalistiek; financiële journalistiek rond de recente kredietcrisis (2007-2011), de theoretische concepten; verschillende rollen van financieel journalisten, de steeds veranderende omgeving die de rol van de journalist herschept, meerdere verschijningsvormen van een rol als waakhond, voorwaarden voor een rol als waakhond, en afhankelijkheid van externe bronnen en PR. In hoofdstuk drie wordt de methode beschreven aan de hand waarvan het onderzoek is uitgevoerd. Het betreft een kwalitatief onderzoek. Er wordt hier ingegaan op de argumentatie voor de gekozen methode, dataverzameling, respondenten, het operationaliseren van theoretische concepten en de uitgevoerde analyse. Hoofdstuk vier presenteert de resultaten en belangrijkste citaten uit de afgenomen interviews, en geeft antwoord op de deelvragen. In hoofdstuk vijf worden conclusie en discussie beschreven, gevolgd door een literatuuroverzicht en de bijlagen.

2 Theoretisch kader

Dit theoretisch kader behandelt de verschillende concepten die verband houden met de centrale onderzoeksvraag in de thesis: *'Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?'* Als eerste wordt beschreven wat de rol van de journalist in de samenleving behelst. Vervolgens wordt beschreven wat onder een waakhond wordt verstaan, en wat van een waakhond verwacht wordt. De rol van de financieel journalist als waakhond staat centraal in dit onderzoek. Daarna wordt toegelicht wat journalistieke rolperceptie is en welk onderzoek reeds beschikbaar is over dit onderwerp. Vervolgens wordt ingegaan op financiële journalistiek en het functioneren daarvan rond de recente kredietcrisis. De rol van de financieel journalist wordt besproken, en de uitdagingen waar deze voor staat. Uiteindelijk wordt besproken welke onderdelen van deze theoretische concepten gebruikt zullen worden als conceptueel kader voor de analyse.

2.1 Rol van de journalist in de samenleving

Volgens Hanitzsch en Vos (2017) hebben journalistieke rollen geen echte essentie; ze bestaan omdat ze besproken worden. Journalistieke rollen worden op twee analytische niveaus onderscheiden, rol oriëntatie (normatief en cognitief: wat de journalist zou moeten doen, en wat hij wil doen) en roluitoefening (praktijk en narratief: wat journalisten in praktijk doen, en wat ze zeggen te doen). Dit thesisonderzoek richt zich op het cognitieve en narratieve gedeelte, dat wil zeggen onderzocht wordt wat de journalist wil doen (dus hoe hij zijn rol ziet) en wat hij zegt te doen (hoe hij de uitvoering van zijn rol ziet).

De perceptie van en discussie over de rol van de journalist in de samenleving en wat journalistiek 'zou moeten zijn' is wereldwijd heel divers. Journalist is geen beschermde titel en in principe kan iedereen zich zo noemen. Ook in de wetenschap is er geen overeenstemming over de professionele rol van de journalist. Zo definieerde Janowitz in 1975 twee rollen: gatekeeper en advocate. Weaver en Wilhoit (1991, 1996) deden onderzoek naar de Amerikaanse journalist, dit werk is in latere studies vaak gebruikt als blauwdruk om de rol van de journalist wereldwijd te onderzoeken. Uit het onderzoek van Weaver en Wilhoit bleek dat de karakteristieken van de gemiddelde Amerikaanse journalist niet veel veranderd waren ten opzichte van het onderzoek uit 1982/3. Het merendeel

mannen, werkte nog steeds bij printmedia, voornamelijk dagelijkse kranten. Een verschil was de verjonging, de journalist had in 1992 een gemiddelde leeftijd van 39 jaar. Volgens Deuze en Witschge (2017) hebben onderzoekers van journalistiek veelal gefocust op een 'newsroom centrality', wat geleid heeft tot nadruk op geroutineerde en gecontroleerde vormen en aspecten van nieuwsproductie. Ook hebben zij met name printmedia onderzocht en gekeken naar de "elite, prestige, and glamorous institutions located in large cities of the capitalist Western world" (p. 5,6). Hierdoor wordt het begrip en de definiëring van journalistiek beperkt.

Er bestaat verschil in rolperceptie tussen journalisten en de wetenschap of instellingen in de mediasector. Waar journalisten zelf als norm voor het werk de ideaaltypische standaarden als bijvoorbeeld objectiviteit, autonomie en actualiteit en snelheid gebruiken, benadrukt de Raad voor de Journalistiek het controleren van gezag en organisaties, instituties en bedrijven, en het spelen van een belangrijke rol in het democratische proces in onze samenleving (Deuze, 2005; RvdJ, 2017). Van Eijk (2005) omschrijft journalistiek, op basis van definities uit de literatuur, van journalisten en wetenschappers, als het vertellen van de waarheid, voornamelijk ten dienste van burgers, zonder juridische basis. Journalisten zelf vinden dat hun rol in de samenleving een dienstverlenende rol is, waarbij het vertalen en duiden van ingewikkelde informatie een van de belangrijkste taken is (Hermans, Vergeer, & Pleijter, 2011). De snel veranderende maatschappij heeft ook invloed; door bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen, burgerjournalistiek en globalisering verandert de rol van de journalist. Omdat meer en meer informatie beschikbaar is voor burgers, wordt het bieden van duiding steeds essentiëler voor de functie van de journalist. Omdat er veel discussie is over de rol en het vak van journalisten, en in dit onderzoek de journalist zelf centraal staat, kan het nuttig zijn met een open blik naar de rol van de journalist te kijken. Op die manier worden vooroordelen en gebaande paden zoveel mogelijk uitgesloten.

De rol van journalist in de samenleving is een belangrijke. Regelmatig wordt naar de journalistiek verwezen als de vierde macht, een instantie die toeziet op het functioneren van de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechterlijke macht (Oosterveld & Oostveen, 2013; Van der Stoep, 2013). Van der Stoep verwijst naar die vierde macht naar aanleiding van de acties van journalisten Bernstein en Woodward in het welbekende

Watergateschandaal. Ook wordt de journalistiek bewaker van de democratie genoemd die tot doel heeft te voorkomen dat instanties en personen misbruik maken van de macht die zij hebben. Van der Stoep benadrukt dat de waakhond slechts een van de rollen is die een journalist heeft. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft de rol van publieke waakhond met de nodige garanties omkleed door privileges te erkennen voor journalisten van traditionele media (Oosterveld & Oostveen, 2013). “De pers kan burgers informeren en waarschuwen, onderbelichte zaken onder de aandacht brengen, of ervoor zorgen dat maatschappelijke problemen op de politieke agenda komen.” (Oosterveld & Oostveen, 2013, p. 147). Om deze rol goed te kunnen uitoefenen zijn bepaalde voorwaarden nodig, zoals onafhankelijkheid en bronbescherming. Het EHRM waarborgt deze voorwaarden door onder andere rechtspraak. Het beoordeelt verzoekschriften van individuen, organisaties en landen tegen lidstaten van de Raad van Europa. Het Hof kan bijvoorbeeld een boete opleggen. De uitspraken van het Hof zijn definitief (er is geen hoger beroep meer mogelijk) en bindend voor de betrokken staten. Een rechtsstaat lijkt van vitaal belang voor de journalistiek om goed te kunnen functioneren.

In het kader van de rol van de Nederlandse journalist is het interessant te weten wie de journalist eigenlijk is. Hermans, Vergeer en Pleijter (2011) onderzochten het journalistieke werkveld van 1016 Nederlandse journalisten die lid zijn van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ). Een profielschets van de gemiddelde Nederlandse journalist: een 50-jarige man met een HBO-opleiding journalistiek, werkzaam bij een papieren medium. Er is een stijging in opleidingsniveau waarneembaar. Politieke oriëntatie is links van het midden. De journalist heeft gemiddeld 22 jaar professionele ervaring. “Van commercie moeten journalisten weinig hebben: ze willen hun journalistieke producties niet aanpassen aan de wensen van adverteerders. Journalisten hechten erg aan klassieke journalistieke waarden. Vooral onafhankelijkheid vinden ze belangrijk.” (Hermans, Vergeer & Pleijter, 2011, p. 56). Voor dit onderzoek is het interessant om te onderzoeken of deze waarden ook voor de financieel journalist gelden, en hoe deze mogelijk van invloed zijn op de rolperceptie van de financieel journalist.

Volgens de literatuur zijn voorwaarden voor het kunnen uitoefenen van een dergelijke rol onafhankelijkheid/autonomie, ondersteunende wetgeving zoals vrijheid van pers en bronbescherming, dienen welzijn van het publiek, mogelijkheid om invloed uit te

oefenen op dominante sociale groepen, toegang tot en vrijheid van informatie, en het vertellen van de waarheid (Oosterveld & Oostveen, 2013; Tambini, 2008; Van Eijk, 2005; VVOJ, 2017). Deze voorwaarden worden meegenomen in het onderzoek.

Verscheidene rollen uit de hiervoor beschreven literatuur overlappen elkaar, bijvoorbeeld die van waakhond, advocaat, poortwachter, controleur, 'vierde macht', bewaker van de democratie, en het waarschuwen van het publiek. Ook rollen als het geven van duiding en analyse, informeren, onderbelichte zaken onder de aandacht brengen en maatschappelijke problemen op de agenda zetten, zijn onder een noemer te brengen. Het is voor deze thesis relevant om te onderzoeken welke rollen de financieel journalist zichzelf toedicht en of deze overeenkomen met de rollen uit de literatuur. De waakhond lijkt op basis van de literatuur een belangrijke rol. Vinden financieel journalisten dat zelf ook?

2.1.1 Een rol als waakhond

De rol van een journalist als waakhond wordt hier nader beschreven. Volgens Van Dale (2017) is een waakhond een organisatie die toezicht houdt. Journalisten zijn een waakhond van haar instellingen en hebben hiermee een sleutelfunctie in de democratie (Bardoel, 2002). Hierbij zijn drie aannames van belang: media zijn autonoom, dienen het welzijn van het grote publiek, en kunnen invloed op dominante sociale groepen uitoefenen (Kalogeropoulos et al., 2015).

Volgens Mellado (2014) roept de journalistieke waakhond de gevestigde macht ter verantwoording en signaleert deze misstanden. Deze rol is zichtbaar in nieuwsartikelen waarin vragen gesteld worden, en kritiek en beschuldigingen tegen machthebbenden geuit worden. Maar ook in artikelen waarin conflicten tussen machthebbende instanties en journalisten beschreven worden, geschreven wordt over en verwezen wordt naar rechtszaken, en onderzoeksjournalistiek of uitgebreid verslag van extern onderzoek wordt gedaan. Het idee van de pers als waakhond is meer dan 200 jaar oud (Coronel, 2010). Door de globalisering, het wegvallen van autoritaire en socialistische regimes en deregulatie van media wereldwijd is er volgens Coronel meer behoefte ontstaan aan 'waakhonden'. Professionalisering van de media is het gevolg van de kapitalistische ontwikkeling, opkomst van de massademocratie, en een assertieve middenklasse.

Een rol als waakhond heeft meerdere verschijningsvormen: het monitoren van de dagelijkse werkzaamheden van de overheid waardoor het publiek de doeltreffendheid van

haar prestaties kan beoordelen, maar ook verslaggeving die verder gaat dan wat officiële instanties zeggen, waarbij de performance van de overheid wordt onderzocht. Volgens Coronel (2010) is onderzoeksjournalistiek de belangrijkste vorm van een rol als waakhond, maar dit is duur en tijdrovend. De VVOJ stelt voorwaarden voor om een rol als waakhond te kunnen vervullen: vrijheid van pers, toegang tot informatie, en wetgeving die de journalist faciliteert bij het uitvoeren van onderzoek. Een journalistieke waakhond zijn betekent het blootstellen van misstanden.

De rol van de journalist in de samenleving is volgens de literatuur niet eenduidig. Een rol als waakhond lijkt hierin significant (Coronel, 2010; Hanitzsch, 2007; Mellado, 2014; Oosterveld & Oostveen, 2013; Van der Stoep, 2013). De financiële journalistiek heeft een unieke rol als waakhond omdat zij publieke informatie kan gebruiken als startpunt. Dit neemt niet weg dat de journalist de kwestie moet identificeren, ondersteunende informatie verzamelen, deze informatie samenvatten, issues framen en aan een breed publiek moet verspreiden (Miller, 2006). Op basis van de literatuur is voor dit onderzoek de volgende definitie van een rol als waakhond geformuleerd: *'het bewaken van de democratie door het doen van diepgravend, onafhankelijk onderzoek naar het functioneren van de instellingen van een land, het signaleren van misstanden, en het ter verantwoording roepen van de gevestigde macht.'*

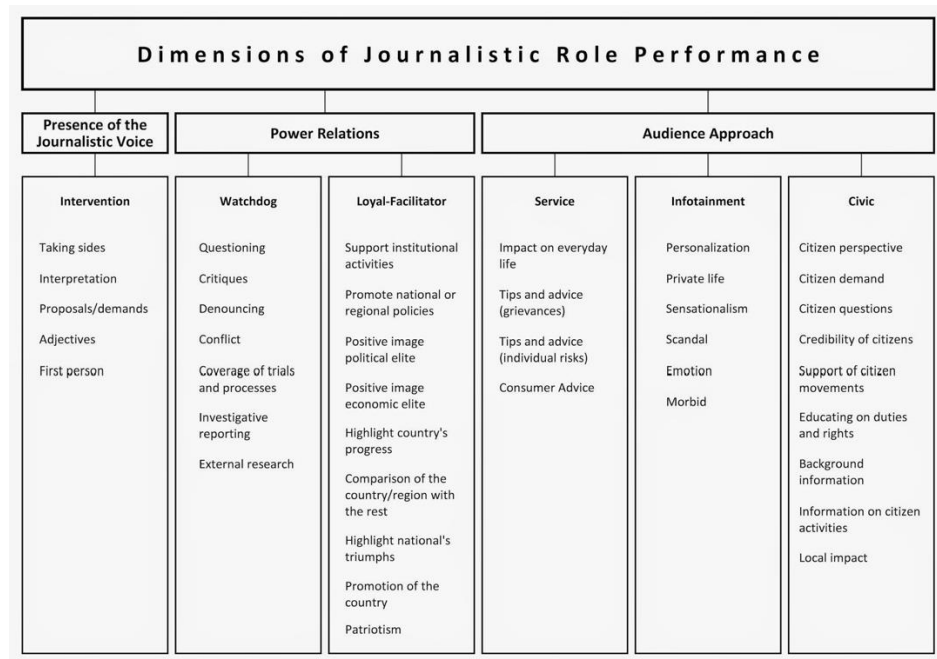
Uit de literatuur blijkt dat onderzoeksjournalistiek een belangrijk onderdeel van een rol als waakhond is (Coronel, 2010; Hanitzsch, 2007). Uit de literatuur blijkt ook dat de financiële journalistiek onder druk staat (Hermans, Vergeer, & Pleijter, 2011). Gedegen onderzoeksjournalistiek komt in het gedrang door gebrek aan tijd en geld op veel redacties. De verschillende aspecten van een rol als waakhond bestaan uit het doen van onderzoeksjournalistiek, monitoren, het signaleren en blootstellen van misstanden en ter verantwoording roepen (Borden, 2007; Coronel, 2010; Kovach & Rosenstiel, 2007; Luyendijk, 2015; Mellado, 2014; Starkman, 2014; Van der Stoep, 2013).

2.2 Journalistieke rolperceptie

Rolperceptie is een belangrijk theoretisch concept in onderzoek binnen de journalistiek en is onderdeel van de journalistieke cultuur. Rolperceptie van de journalist zelf laat zien hoe deze zijn eigen rol binnen de maatschappij ziet (rol oriëntatie) en bepaalt hoe de journalist zegt invulling te geven aan zijn journalistieke werk (roluitoefening). Er is eerder onderzoek

beschikbaar naar journalistieke rolperceptie (Hanitzsch, 2007; Hanitzsch et al., 2011; Janowitz, 1975; Mellado, 2014; Skovsgaard, Albaek, Bro, & De Vreese, 2013; Willnat, Weaver, & Choi, 2013). Dit betreft onderzoek binnen de algemene journalistiek. Uit dit onderzoek blijkt dat rolperceptie verschillend is per land waar de journalist werkzaam is. Dit heeft onder meer te maken met aspecten als persvrijheid en democratie.

Volgens het 'Northern European or Democratic Corporatist Model' van Hallin en Mancini (2004) is in Nederland sprake van een hoge massadistributie van kranten, sterke mate van professionalisering en geïstitutionaliseerde zelfregulatie, en bescherming van persvrijheid. Tevens bestaat er een hoge mate van welvaart en is er aanzienlijke inmenging van de Staat in de economie. Deze factoren spelen onder meer een rol op ideologisch niveau in het hierarchy of influences model (Shoemaker & Reese, 1996). Het gaat hier om hoe media symbolische inhoud verbonden wordt met bredere sociale belangen, en hoe betekenis wordt geconstrueerd. Omdat volgens Mellado (2014) al veel onderzoek naar gedaan is naar professionele journalistieke rollen op ideologisch niveau, maar minder naar hoe de idealen van professionele rollen zich vertalen in journalistieke roluitoefening, is in haar onderzoek gekozen voor roluitoefening in plaats van rol oriëntatie. Mellado voerde een kwantitatieve inhoudsanalyse uit op bijna 2.000 artikelen in Chileense nationale kranten. Mellado onderscheidt in haar onderzoek zes verschillende dimensies van professionele journalistieke rollen: 'intervention', 'watchdog', 'loyal-facilitator', 'service', 'infotainment' en 'civic', zie onderstaand figuur 1 met de dimensies van journalistieke roluitoefening. In dit onderzoek kwamen de waakhond en service rol nauwelijks naar voren. Meest belangrijk was de rol van verspreider, gevolgd door entertainment en 'civic'.

Figuur 1. Bron: Mellado (2014, p. 602).

Op het vlak van rol oriëntatie worden in de literatuur meerdere journalistieke rollen onderscheiden, zoals die van poortwachter (Shoemaker & Vos, 2009), advocaat (Janowitz, 1975), en waakhond (Coronel, 2010; Hanitzsch, 2007; Kalogeropoulos, Svensson, Van Dalen, Albaek, & De Vreese, 2015; Mellado, 2014; Oosterveld & Oostveen, 2013; Skovsgaard et al., 2013; Van der Stoep, 2013). Skovsgaard et al. (2013) onderzochten de rolperceptie van ruim 2.000 Deense journalisten. De auteurs onderscheiden vier rolpercepties van journalistiek: passief doorgeefluik, waakhond, openbaar forum en mobilisator. Rolperceptie hangt sterk af van de nationale politieke context en verschilt per land (Deuze, 2002; Van Dalen, De Vreese, & Albaek, 2010). Dit zou betekenen dat de nationale context de invloed van het individuele niveau en het organisatorisch niveau overstijgt (Shoemaker & Reese, 1996).

Dat er wereldwijd variatie in rolperceptie bestaat bevestigt ook Hanitzsch (2007). Hij beschrijft op basis van de literatuur de journalistieke rol in de maatschappij als een institutionele, een kennistheoretische en een ethische ideologie. Daaronder verdeelt Hanitzsch journalistieke cultuur in zeven dimensies. Met deze theoretische aanpak wil Hanitzsch de variatie in journalistieke rolperceptie vastleggen. Binnen de dimensies worden professionele ideologieën vergeleken en geclassificeerd. Burgerjournalistiek is hierbij buiten beschouwing gelaten. De professionele ideologieën van een rol als waakhond en

onderzoeksjournalistiek komen binnen de zeven dimensies het meest voor.

Deze variatie in rolperceptie wordt ook duidelijk in ander onderzoek. Journalisten uit 18 verschillende landen (exclusief Nederland) hechten volgens Hanitzsch et al. (2011) veel waarde aan een rol als waakhond van de overheid. In Westerse landen gaat de rol van waakhond van de overheid hand-in-hand met die van het bedrijfsleven. Deuze (2002) vergeleek de uitkomsten van onderzoek onder Nederlandse journalisten met die van journalisten in vergelijkbare landen. Journalistiek in westerse landen is volgens hem verdeeld tussen een gevestigde publieke functie als politiek-economische waakhond en een functie als service-georiënteerde compagnon. Nederlandse journalisten vinden de 'interpretative role' het meest belangrijk (44%), dit gevolgd door de snelheid waarmee het nieuws bij het publiek gebracht wordt (43%), een rol als waakhond ('adversarial role') vindt 37 procent zeer belangrijk. Hierbij wordt opgemerkt dat bij Nederlandse journalisten de rol waarbij opgekomen wordt voor de benadeelden ook een keuze was, dit vond 13 procent zeer belangrijk. Dit kan mogelijk als waakhondfunctie worden opgevat, waarmee een rol als waakhond dan het meest belangrijk zou zijn.

Ook de perceptie van een rol als waakhond verschilt substantieel in verschillende landen. Willnat, Weaver en Choi (2013) onderzochten de rolpercepties van meer dan 29.000 journalisten in 31 landen of grondgebieden. De meest opvallende variatie in percepties was in de rol als waakhond, in Japan werd deze het minst belangrijk gevonden (2,5%) en in Australië het meest belangrijk (90%). Volgens Willnat, Weaver en Choi (2013) leggen journalisten meer nadruk op bepaalde rollen dan andere, afhankelijk van de institutionele, culturele en politieke situatie in hun land. Uit surveys onder journalisten bleek dat zij snelheid waarmee het nieuws gebracht wordt het belangrijkste vinden (53%), dit wordt gevolgd door het bieden van een analyse van de gebeurtenissen (49%), en 39 procent vindt een rol als waakhond belangrijk. De uitkomsten verschillen per land. Nederlandse journalisten vinden het geven van analyse de meest belangrijke rol (37%), gevolgd door snelheid van het nieuws (33%), en daarna de rol als waakhond (18%). De mate van autonomie die journalisten ervaren is volgens Willnat, Weaver en Choi (2013) beperkt. Zij bezitten wel de capaciteiten en waarden om kwalitatief hoogwaardige journalistiek te bedrijven, maar zien duidelijke beperkingen in de vrijheid het werk zo te doen als zij denken dat het zou moeten.

Globalisering van de economie, technologische ontwikkelingen en burgerjournalistiek zijn voorbeelden van fenomenen die de rol van de journalist veranderen (Hermans, Vergeer, & Pleijter, 2011). Nieuws kan op internet overal, door iedereen en op elk moment worden verspreid, ook door niet-professionele actoren. De rol en status van de journalist staan hiermee onder druk. Daarnaast vinden op institutioneel vlak veranderingen plaats. De toenemende concurrentie, aangescherpte commerciële belangen en noodzaak tot bezuinigingen kunnen gevolgen hebben voor de kwaliteit en het journalistieke product (Buijs, 2011; Davies, 2008).

Rolperceptie wordt in deze thesis gedefinieerd als de wijze waarop financieel journalisten in Nederland hun rol binnen de maatschappij zien, welke rollen en welke taken en verantwoordelijkheden daarbij horen, en op welke wijze zij invulling geven aan hun werk. Daarnaast wordt onderzocht hoe belangrijk financieel journalisten een rol als waakhond vinden binnen die rolperceptie. Er is bestaand onderzoek naar rolperceptie voor journalistiek in het algemeen, echter onderzoek naar rolperceptie binnen de financiële journalistiek is niet voorhanden. De financiële wereld is een heel specifieke sector waar ingewikkelde en specialistische onderwerpen behandeld worden, ook vanuit maatschappelijk oogpunt; de recente financiële crisis heeft behoorlijke impact op de samenleving gehad. Hierdoor mag verwacht worden dat de financieel journalist een andere rolperceptie heeft dan een algemeen journalist. Met dit thesisonderzoek wordt getracht hier meer inzicht in te bieden. Hiervoor is het van belang te beschrijven wat financiële journalistiek is, hoe zij verschilt van algemene journalistiek, hoe zij functioneert in onze maatschappij en voor welke uitdagingen zij staat.

2.3 Financiële journalistiek

Financiële journalistiek is verslaggeving over de financieel-economische wereld. Het belang van het goed functioneren van de financiële wereld is groot en raakt de hele maatschappij. Omdat het om een ingewikkelde sector gaat is het vertalen en uitleggen van jargon en informatie richting het publiek een belangrijke taak. Ook de inmenging van de overheid, toezichthouders en het bedrijfsleven in de financiële sector geeft het werk van de financieel journalist een bepaalde complexiteit. Financiële journalistiek verschilt in bepaalde opzichten van algemene journalistiek. Financieel journalisten werken volgens een raamwerk van rechten en plichten, waardoor een bepaalde ethische werkwijze wordt

geïstitutionaliseerd (Tambini, 2010). Financiële media zijn bijvoorbeeld meer geneigd eigen onderzoek en analyse te doen dan algemene media (Miller, 2006). PR en beïnvloeding zijn onlosmakelijk verbonden met de financiële journalistiek (Kalogeropoulos et al., 2015).

Financiële journalistiek staat onder druk door de complexiteit van en veranderingen binnen de financiële sector. Financiële verslaggeving wordt steeds complexer en specialistischer. Daarnaast moet er meer en sneller gepubliceerd worden, deze twee factoren zorgen ervoor dat financieel journalisten sneller grijpen naar een smaller scala aan gevestigde nieuwsbronnen als (financiële) PR (Tambini, 2010). Er is druk op beschikbare middelen en tijd voor diepgravend onderzoek, waardoor de macht van strategische PR een belangrijkere rol krijgt. Dit is een enorme uitdaging voor de financiële journalistiek (Tambini, 2010). De grootste strijd die journalisten moeten leveren, volgens journalisten zelf, is het vermijden om als instrument door de PR van de financiële instellingen te worden gebruikt (Tambini, 2008). De financiële journalistiek lijkt, vanwege de complexiteit en benodigde kennis van de sector, meer afhankelijk te zijn van externe bronnen dan de 'gewone' journalistiek (Augey & Brin, 2004; Manning, 2013). De financieel journalist heeft door deze afhankelijkheid van bronnen minder autonomie (Augey & Brin, 2004). Autonomie is nu juist een voorwaarde voor het kunnen uitoefenen van een rol als waakhond (Kalogeropoulos et al., 2015).

Toegang tot informatie is een andere voorwaarde die voor financieel journalisten lastiger lijkt dan voor algemeen journalisten. Hoe de financieel journalist aan zijn informatie komt heeft ook te maken met de werkwijze. Routines zijn patronen in het dagelijkse werk, leidraden waarlangs de journalist functioneert binnen zijn of haar sociale omgeving. Een onderdeel van deze routines is bijvoorbeeld het gebruik van vaste bronnen. De dagelijkse wijze van nieuwsgaring, maar ook redactionele routines behoren tot deze laag van invloeden (Shoemaker & Reese, 1996). Financieel journalisten hebben de lastige taak complexe materie begrijpelijk te maken voor de lezer, maar ook voor hun redacteuren.

2.3.1 Financiële journalistiek rond de recente kredietcrisis (2007-2011)

De kredietcrisis die duurde van 2007 tot en met 2011 heeft in Nederland grote gevolgen gehad, zowel voor het bedrijfsleven als voor de samenleving en de overheid. De crisis is

gestart in de Verenigde Staten (VS), sinds 2000 namen banken daar te veel risico's bij het verstrekken van hypotheekleningen. Banken verkochten hypotheekleningen met een variabele rente aan particulieren die het zich eigenlijk niet konden veroorloven, de zogenaamde 'subprime mortgages'. In 2007 steeg de rente waardoor veel huizenbezitters noodgedwongen hun woning moesten verkopen aan de banken en niet in staat waren hun hypotheek af te lossen. Banken leden verliezen en verplichtingen konden niet worden voldaan, ook leenden banken elkaar geen geld meer. Hierdoor verspreidde de kredietcrisis zich als een olievlek.

Om te voorkomen dat geldstromen tussen banken onderling en naar bedrijven en burgers stil kwamen te vallen hebben overheden ingegrepen. De FED, de centrale bank in de VS, verlaagde vanaf 2000 de rente om enerzijds het vertrouwen in de markt te herstellen, en anderzijds zodat bedrijven en particulieren makkelijk en goedkoop geld konden lenen. Kapitaalinjecties en overname van slechte leningen door de overheid in de VS waren het gevolg. In oktober 2008 hebben Europese landen tot een gezamenlijke aanpak besloten. Zo is onder andere de garantie op deposito's verhoogd naar € 100.000. Banken kregen extra geld om het betalingsverkeer op gang te houden. De kredietcrisis had grote gevolgen voor Nederland als exportland met een open economie (Rijksoverheid, 2016).

De recente kredietcrisis wordt gezien als de ernstigste financiële crisis van de afgelopen 80 jaar (Hazeu, 2011). In tijdlijnen begon deze crisis in de zomer van 2007, bereikte zijn hoogtepunt in het najaar van 2008 en liep af in de loop van 2011. Zoals hiervoor beschreven, is de crisis ontstaan in de VS met de zogenaamde 'subprime mortgages'. In Nederland werden de gevolgen hiervan pas eind 2008 merkbaar. Het hele financiële systeem dreigde ineen te storten; banken hadden geen onderling vertrouwen meer en het reguliere betalingsverkeer en de kredietverlening zou zomaar kunnen stilvallen. Toenmalig minister van Financiën, Wouter Bos, en zijn topambtenaren hebben samen met de president van DNB op dat moment, Nout Wellink, een aantal ingrijpende maatregelen genomen om Nederland te behoeden voor een totale instorting van de financiële markt (Rijksoverheid, 2016).

Zoals in de inleiding beschreven wordt de financiële journalistiek er op aangesproken 'collectief te hebben gefaald' door niet als waakhond op te treden in aanloop naar de financiële crisis (Starkman, 2014). Tambini (2008) vraagt zich af waarom

de financiële journalistiek er niet in geslaagd is de crisis voldoende onder de aandacht te brengen, het onderzoek van Tambini laat namelijk geen bewijs zien voor wanpraktijken op basis van de afgenomen interviews. Hij beschrijft de verschillende manieren waarop de geïnterviewde financieel journalisten hun rol op verschillende manieren definiëren, van het puur informeren van investeerders tot het ter verantwoording roepen van het bedrijfsleven om het publiek belang te dienen. Deze verschillende visies hebben invloed op het al dan niet vervullen van een rol als waakhond. Tambini noemt een viertal punten waarop de financiële journalistiek opnieuw bekeken en beoordeeld moet worden. Het gaat om de rol van de financiële journalistiek in het kader van ondernemingen en bestuur; de journalistiek zou meer moeten kunnen doen, echter hebben zij te kampen met verhevigde concurrentie en minder inkomsten. Het vak van financieel journalist zou beter omschreven kunnen worden; wie is de financieel journalist, aan welke eisen moet deze voldoen en wat zijn de rechten en plichten? Heeft de journalistiek wel voldoende middelen om dit voortdurende complexe verhaal te behandelen? (Doyle, 2006; Tambini, 2008). Interessant voor dit thesisonderzoek is hoe de financieel journalist in Nederland hier tegenaan kijkt. Tot slot het maken van nieuwe reglementaire afspraken binnen het kader van financiële journalistiek. Uit de interviews wordt duidelijk dat er niet veel meer verwacht kan worden van financieel journalisten, zonder hen eerst verbeterde middelen te bieden om het beroep uit te oefenen. Gedacht wordt aan het bekijken van bepaalde problemen met laster die journalisten ondervinden, een onderzoek naar de vrijheid van informatie in financiële verslaggeving en het verduidelijken van de regels omtrent bronbescherming (Tambini, 2008).

Ook Manning (2013) heeft gezocht naar mogelijke verklaringen waarom de media gefaald hebben in hun rol als waakhond. "De financiële media hebben niet als onze antenne gefunctioneerd en ze hebben ons niet gewaarschuwd." (Manning, 2013, p. 187). Manning beschrijft een aantal verklaringen voor de falende onderzoeksjournalistiek: de routinematige nieuwsagenda van de financiële journalistiek, gevoed door 'comfortabele nieuwsvoorziening' als bedrijfsresultaten, fusies en overnames. Maar ook de complexiteit van derivaten en hedge fondsen, en de 'checks and balances' zorgen ervoor dat de journalist vertrouwt op de aangeleverde informatie en wellicht minder kritische vragen stelt. In ander onderzoek worden het gebrek aan middelen, de complexe materie, maar

ook de afhankelijkheid van bronnen worden als redenen genoemd waarom het functioneren en de autonomie van de journalist ter discussie staat. Doyle (2006) deed onderzoek naar de werkwijze van de financiële pers in de UK naar aanleiding van het Enron-schandaal in 2001 in de VS. Een parallel kan getrokken worden met de recente kredietcrisis; ook hier zagen financieel journalisten de ramp niet aankomen. Proactief diepgaand onderzoek verrichten is volgens Doyle niet mogelijk voor journalisten omdat het ze aan tijd en middelen ontbreekt, en wellicht ook aan opleiding en training. Journalisten geven zelf aan te weinig kennis te hebben van de complexe materie (Tambini, 2010).

Gespecialiseerde media op financieel vlak bieden vaker nieuwe informatie dan algemene media. Ook als de journalist niet als eerste met het nieuws komt, vervult hij een belangrijke rol, namelijk het geven van een bredere context waardoor het verhaal voor een breder publiek geschikt wordt. Miller (2006) onderzocht reeds voor de crisis de rol van de journalist als waakhond bij boekhoudkundige fraude in de VS. Deze rol wordt regelmatig als een van de belangrijkste functies van de journalist genoemd. Uit het onderzoek blijkt dat Amerikaanse journalisten slechts in minder dan een derde van de gevallen als eerste naar buiten kwamen met het nieuws en bieden zij hierbij nieuwe informatie. In de zaken waarbij sprake is van 'rebroadcasting' werd geen nieuwe informatie toegevoegd.

Kalogeropoulos et al. (2015) concluderen, in tegenstelling tot ander wetenschappelijk onderzoek, dat de journalistiek haar rol als waakhond in 2012 wel vervult als het gaat om financiële verslaggeving. De auteurs hebben onderzocht in hoeverre journalisten in Deense kranten hun rol als waakhond waargemaakt hebben bij het verslaan van financieel nieuws in 2012. Aanleiding voor de veranderde houding in 2012 is volgens de auteurs de crisis.

In relatie tot de financiële crisis is de consensus dat journalistiek niet kan of moet voorspellen (Van Romondt Vis, & Deuze, 2014). Een spanningsveld bestaat tussen de wens van de journalist om feitelijk en objectief nieuws te brengen, maar tegelijkertijd ook duiding te willen geven. Het zou goed zijn een bredere discussie te voeren over de taak van de financiële journalistiek, mede gezien de aanhoudende internationale economische problematiek. Er is relatief weinig onderzoek gedaan naar financiële journalistiek en zeker in Nederland (Expertisecentrum Journalistiek, 2014; Luyendijk, 2015).

Door de complexiteit van de materie en mogelijk gebrek aan kennis daarvan, zijn

financieel journalisten vaak afhankelijk van externe bronnen en PR. Ook bepaalde (redactionele) routines kunnen hier een rol in spelen. De autonomie van de journalist komt hiermee in het gedrang. Er is volgens de literatuur behoefte aan een duidelijke omschrijving van wie de financieel journalist is. Wat zijn taken en verantwoordelijkheden en de rechten en plichten, en aan welke eisen hij moet voldoen (Augey & Brin, 2004; Manning, 2013; Tambini, 2010).

Zoals hiervoor beschreven, is er wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de rol als waakhond van de financieel journalist. Dit onderzoek is gedaan in Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. De conclusies zijn ambigu, er is in ieder geval discussie over wat de rol van financieel journalisten is en moet zijn. Er is nog weinig bekend over de rolperceptie van de Nederlandse journalist als waakhond, en zeker niet van de financieel journalist. Met deze thesis wordt getracht hier meer inzicht in te bieden.

3 Methode

De centrale onderzoeksvraag in deze masterthesis luidt: *‘Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?’* In dit hoofdstuk wordt toegelicht welke methode gebruikt is om tot beantwoording van bovengenoemde onderzoeksvraag te komen.

3.1 Dataverzamelmethode

Gezien het open karakter van de onderzoeksvraag is gekozen voor kwalitatief onderzoek. Het gaat om een exploratief, verkennend onderzoek; er bestaat nog weinig kennis over rolperceptie van financieel journalisten en de rol als waakhond in Nederland. In dit thesisonderzoek ligt de nadruk op betekenissen, ervaringen en gezichtspunten van financieel journalisten. Het gaat hier om de systematische verzameling, organisatie en interpretatie van tekstueel materiaal (de transcripten van de interviews). Met deze manier van onderzoeken kunnen concepten ontwikkeld worden die helpen sociale verschijnselen te begrijpen in hun natuurlijke context (Boeije, 2014). Daarnaast is de onderzoeksvraag vrij breed en er is weinig voorkennis (Baarda, 2014).

Er zijn diverse invalshoeken mogelijk, een van de perspectieven is hoe financieel journalisten zelf tegen de rol van waakhond aankijken. Hiervoor is gekozen omdat er nog geen onderzoek voorhanden is vanuit het oogpunt van de financieel journalist zelf in Nederland. Veel onderzoek richt zich op het analyseren van nieuwsberichten in de media (Kalogeropoulos et al., 2015; Miller, 2006; Picard, Selva, & Bironzo, 2014; Starkman, 2014). Er is wel onderzoek waarbij journalisten zijn geïnterviewd (Doyle, 2006; Expertisecentrum Journalistiek, 2014; Manning, 2013; Tambini, 2008, 2010), maar dit onderzoek richt zich niet specifiek op de functie van waakhond, of er zijn geen financieel journalisten bij betrokken.

Voor open interviews is gekozen om het perspectief van de geïnterviewden te achterhalen. Door te interviewen kan in korte tijd veel informatie over diverse onderwerpen worden verkregen. Vanwege het interactieve karakter kan er doorgevraagd worden als daar aanleiding toe ontstaat en kan dieper op bepaalde onderwerpen worden ingegaan (Legard, Keegan, & Ward, 2003). De onderwerpen komen voort uit de theoretische concepten uit de literatuur. Op basis hiervan is een topiclijst samengesteld, zie

bijlage A. Tijdens het interview kunnen nieuwe ideeën en inzichten naar voren komen, waarmee de topiclijst kan worden aangescherpt (Legard et al., 2003). Doel is het exploreren van betekenissen en het zoeken naar patronen.

Tien interviews zijn afgenomen, de interviews duurden gemiddeld 46 minuten en zijn opgenomen met een mobiele telefoon. Alle interviews zijn face-to-face afgenomen op diverse locaties in Nederland, vaak de werklocatie, soms een nabijgelegen restaurant. De opgenomen interviews zijn verbatim getranscribeerd. De vragenlijst is als bijlage aan de thesis toegevoegd, zie bijlage A. De respondenten is vooraf om toestemming gevraagd, geen van de respondenten vond het nodig geanonimiseerd te worden.

3.2 Respondenten

Voor dit onderzoek zijn tien diepte-interviews afgenomen bij financieel journalisten. Het betreft journalisten die werkzaam zijn, of recentelijk zijn geweest bij een Nederlands nieuwsmiddeel, en schrijven of geschreven hebben voor de financiële sectie van het middeel. Voor deze groep is gekozen omdat verwacht wordt dat zij inzicht kunnen bieden in onder meer de manier van werken binnen de financiële sector, en welk belang zij aan een rol als waakhond hechten. Alleen landelijke media zijn geselecteerd. Om een divers beeld te geven van de verschillende gezichtspunten van de financiële journalistiek, is gekozen voor diversiteit in media. Getracht is een dwarsdoorsnede te geven van het financieel journalistieke landschap. Daarnaast is voor zowel specialistische (financiële) media als algemene media gekozen, mede omdat uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat deze media een verschillende aanpak hanteren (Miller, 2006). De volgende middeeltypen worden onderscheiden: krant, persbureau, televisiezender, online platform. Via Google en LinkedIn is gezocht naar financieel journalisten met de trefwoorden 'financieel journalist', 'economisch journalist'. Soms is met een bepaald middeel als trefwoord gezocht, zoals AD, of ANP. Daarnaast zijn auteurs van verschillende financiële berichten in kranten en op internet geselecteerd. Verder is zowel voor gevestigde merken als nieuwe media gekozen. De journalisten zijn vooraf telefonisch benaderd en hebben vervolgens een e-mail ontvangen met meer informatie over het doel van het onderzoek, de werkwijze, het toesturen van de resultaten. Om diversiteit binnen de groep respondenten te waarborgen zijn er journalisten van acht verschillende media geselecteerd, zie onderstaande tabel.

Naam medium	Naam	Lft	Specialisme	Opleiding	Werkzaam
Algemeen Dagblad	Sander van Mersbergen	36	Economie en allround	Economie	10 jaar
Financiële Telegraaf	Martin Visser	46	Macro-economie, sociale en financiële economie	Economie	22 jaar
Financiële Telegraaf (voorheen AD)	Gert van Harskamp	44	Economie, nu vrije beroepen, financiële dienstverlening, toezichthouders	Journalistiek+ economie	22 jaar
Follow The Money	Eric Smit	51	Internet, technologie, va 2005 financiële sector	Bedrijfseconomie	19 jaar
Het Financieele Dagblad	Ivo Bokkerink	42	Financiële sector, mn NL banken	HBO Journalistiek	17 jaar
NOS	Andre Meinema	57	Financiële economie	Theologie+filosofie	28 jaar
NRC Handelsblad	Jeroen Wester	49	Financien, economie en onderzoek. Zorg	Bedrijfskunde	22 jaar
NvJ (voorzitter), BNR, FD	Rene de Monchy	49	Financieel-economisch, mediasector	Filosofie	15 jaar
Reuters (voorheen ANP)	Bart Meijer	39	Economisch-financieel, nu ook politiek+algemeen	Economie	9,5 jaar
RTL Z	Peter van Zadelhoff	45	Financieel-economisch, nu breder	Bedrijfskunde	17 jaar

Tabel 1: geïnterviewde journalisten

Overeenkomstig met het onderzoek van Hermans, Vergeer en Pleijter (2011), is de gemiddelde financieel journalist een man, alleen blijkt de financieel journalist hoger opgeleid, meestal WO-niveau, iets jonger (45,8 gemiddeld) en heeft hij gemiddeld 18 jaar ervaring. Ook hier staat onafhankelijkheid hoog in het vaandel. Opvallend is dat er geen vrouwelijke financieel journalisten participeerden in het onderzoek. Er waren beduidend minder vrouwelijke journalisten in deze sector te vinden, daarnaast reageerden de enkelen die benaderd zijn niet op het verzoek om mee te werken, een uitzondering daar gelaten die op dat moment net van baan aan het wisselen was en om die reden niet meewerkte.

3.3 Operationalisering

Hieronder een overzicht van de belangrijkste theoretische concepten uit de literatuur zoals beschreven in hoofdstuk twee, het theoretisch kader, welke gebruikt zijn voor dit thesisonderzoek.

De verschillende rollen van financieel journalisten

Een journalist heeft volgens de literatuur meerdere rollen, de verschillende rollen zijn gebruikt als sensitizing concepts voor het onderzoek. De belangrijkste rollen die in de literatuur genoemd worden, en gebruikt kunnen worden bij het onderzoeken van de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland zijn de volgende. Een rol als poortwachter (Shoemaker & Vos, 2009), advocaat (Janowitz, 1975), waakhond (Coronel,

2010; Hanitzsch, 2007; Kalogeropoulos, Svensson, Van Dalen, Albaek, & De Vreese, 2015; Mellado, 2014; Oosterveld & Oostveen, 2013; Skovsgaard, Albaek, Bro, & De Vreese, 2013; Van der Stoep, 2013), het geven van duiding en analyse (Expertisecentrum Journalistiek, 2014; Hermans, Vergeer & Pleijter, 2011 ; Luyendijk, 2015), dienstverlener / publieke service (Hermans, Vergeer & Pleijter, 2011; Mellado, 2014), passief doorgeefluik (Skovsgaard, Albaek, Bro, & De Vreese, 2013), openbaar forum (Skovsgaard et al., 2013), mobilisator (Skovsgaard et al., 2013), controleur (RvdJ), 'de vierde macht' (Oosterveld & Oostveen, 2013; Van der Stoep, 2013), bewaker van de democratie (Van der Stoep, 2013), informeren en waarschuwen van publiek (Oosterveld & Oostveen, 2013), onderbelichte zaken onder aandacht brengen (Oosterveld & Oostveen, 2013), maatschappelijke problemen op de politieke agenda zetten (Oosterveld & Oostveen, 2013).

De diverse rollen uit de literatuur zijn in het theoretisch kader teruggebracht tot een aantal categorieën omdat sommige rollen elkaar overlappen, zie hiervoor tabel 2. Er wordt vanuit gegaan dat als een respondent een van de beschreven rollen noemt, deze tot de aangegeven categorie behoort. Deze informatie draagt bij aan de beeldvorming van de rolperceptie van de financieel journalist.

De steeds veranderende omgeving herschept de rol van de journalist

Gevraagd is naar ontwikkelingen in het werkveld, en of en hoe deze invloed hebben op de rol van de financieel journalist. Hiermee is inzicht verkregen in eventuele veranderingen in rolperceptie van de financieel journalist. Globalisering van de economie, technologische ontwikkelingen en burgerjournalistiek zijn voorbeelden van fenomenen die de rol van de journalist veranderen (Hermans, Vergeer, & Pleijter, 2011). Nieuws kan op internet overal, door iedereen en op elk moment worden verspreid, ook door niet-professionele actoren. De rol en status van de journalist staan hiermee onder druk. Daarnaast vinden op institutioneel vlak veranderingen plaats. De toenemende concurrentie, aangescherpte commerciële belangen en noodzaak tot bezuinigingen kunnen gevolgen hebben voor de kwaliteit en het journalistieke product (Buijs, 2011; Davies, 2008).

Een rol als waakhond heeft meerdere verschijningsvormen

In deze thesis is de rol van waakhond gedefinieerd als volgt: *'het bewaken van de democratie door het doen van diepgravend, onafhankelijk onderzoek naar het functioneren*

van de instellingen van een land, het signaleren van misstanden, en het ter verantwoording roepen van de gevestigde macht. Respondenten is gevraagd welke varianten van een rol als waakhond zij zien. Deze informatie is van belang om de rolperceptie en belangrijkheid van de rol als waakhond te bepalen. Uit de literatuur blijkt dat onderzoeksjournalistiek een belangrijk onderdeel van een rol als waakhond is (Coronel, 2010; Hanitzsch, 2007). Uit de literatuur blijkt ook dat de financiële journalistiek onder druk staat (Hermans, Vergeer, & Pleijter, 2011). Gedegen onderzoeksjournalistiek komt in het gedrang door gebrek aan tijd en geld op veel redacties. De verschillende aspecten van een rol als waakhond bestaan uit het doen van onderzoeksjournalistiek, monitoren, het signaleren en blootstellen van misstanden en ter verantwoording roepen (Borden, 2007; Coronel, 2010; Kovach & Rosenstiel, 2007; Luyendijk, 2015; Mellado, 2014; Starkman, 2014; Van der Stoep, 2013).

Voorwaarden voor een rol als waakhond

De respondenten is gevraagd welke voorwaarden zij nodig hebben om een rol als waakhond te kunnen uitoefenen. Hiermee kan een inschatting worden gemaakt in hoeverre financieel journalisten in Nederland een rol als waakhond mogelijk achten. Volgens de literatuur zijn voorwaarden voor het kunnen uitoefenen van een dergelijke rol onafhankelijkheid/autonomie, ondersteunende wetgeving zoals vrijheid van pers en bronbescherming, dienen welzijn van het publiek, mogelijkheid om invloed uit te oefenen op dominante sociale groepen, toegang tot en vrijheid van informatie, en het vertellen van de waarheid (Oosterveld & Oostveen, 2013; Tambini, 2008; Van Eijk, 2005; VVOJ, 2017).

Afhankelijkheid van externe bronnen en PR

Tijdens de interviews zijn vragen gesteld over gebruik van netwerk, gebruik en afhankelijkheid van bronnen en bepaalde routines. Ook de complexiteit van het vak en de noodzaak van financiële kennis zijn besproken. Met deze informatie is inzicht verkregen in de visie van de journalisten op de (on)mogelijkheden voor een rol als waakhond. Door de complexiteit van de materie en mogelijk gebrek aan kennis daarvan, zijn financieel journalisten vaak afhankelijk van externe bronnen en PR. Ook bepaalde (redactionele) routines kunnen hier een rol in spelen. De autonomie van de journalist komt hiermee in het gedrang. Er is volgens de literatuur behoefte aan een duidelijke omschrijving van wie de financieel journalist is. Wat zijn taken en verantwoordelijkheden en de rechten en plichten,

en aan welke eisen hij moet voldoen (Augey & Brin, 2004; Manning, 2013; Tambini, 2010).

Hieronder volgt een overzicht van bovenstaande theoretische concepten en de sensitizing concepts:

Theoretische concepten	Sensitizing concepts
De verschillende rollen van (financieel) journalisten	• Waakhond: poortwachter, advocaat, waakhond, controleur, 'de vierde macht', bewaker van de democratie, waarschuwen van publiek. • Informerende rol: informeren, het geven van duiding en analyse, onderbelichte zaken onder aandacht brengen, maatschappelijke problemen op de politieke agenda zetten, dienstverlener / publieke service. • Passief doorgeefluik • Openbaar forum • Mobilisator
De steeds veranderende omgeving die de rol van de journalist herschept	• Ontwikkelingen in de mediawereld en het werkveld: globalisering economie, technologische ontwikkelingen, burgerjournalistiek, nieuws altijd en overal door iedereen te publiceren, toenemende concurrentie, aangescherpte commerciële belangen, noodzaak tot bezuinigingen. • Gesprekken met peers over ontwikkelingen • Veranderingen in de rol van financieel journalist door ontwikkelingen
Meerdere verschijningsvormen van een rol als waakhond	• Onderzoeksjournalistiek • Monitoren • Signaleren en blootstellen van misstanden • Ter verantwoording roepen van gevestigde macht
Voorwaarden om een rol als waakhond te kunnen uitoefenen	• Onafhankelijkheid / autonomie • Ondersteunende wetgeving zoals vrijheid van pers en bronbescherming • Dienen van welzijn publiek • Mogelijkheid invloed uit te oefenen op dominante sociale groepen • Toegang tot informatie
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	• Gebruik van netwerk

	• Afhankelijkheid van bronnen / PR • Verificatie van bronnen • (Redactionele) routines • Autonomie • Complexiteit vakgebied • Noodzaak financiële kennis / achtergrond • Behoeftte aan duidelijke omschrijving financieel journalist
--	--

Tabel 2: Operationalisering van theoretische concepten

Hieruit volgde een topiclijst, deze is semigestructureerd en bestaat uit open vragen. De structuur van de topiclijst is flexibel, en de volgorde van de onderwerpen kan per interview verschillen. Hierdoor heeft de onderzoeker de mogelijkheid om te reageren op relevante onderwerpen die ter sprake komen (Legard, Keegan, & Ward, 2003). De topiclijst heeft als leidraad gefungeerd bij het afnemen van de interviews. Gestart is met een aantal algemene vragen. De uiteindelijke vragenlijst is als bijlage A opgenomen.

3.4 Dataverzameling en analyse

De interviews zijn gehouden in Nederland, op een locatie afhankelijk van de beschikbaarheid van de journalisten. De interviews zijn opgenomen door middel van een mobiele telefoon. Vervolgens zijn de interviews verbatim getranscribeerd. De data-analyse kent drie stappen, gebaseerd op het werk van Boeije (2014). De transcripties zijn door middel van thematische analyse geanalyseerd, dit betekent dat er constante vergelijking plaatsvindt. Er is gezocht naar categorieën door de transcripties systematisch te vergelijken. Voor het coderen is ATLAS.ti gebruikt. In de eerste fase zijn de getranscribeerde interviews door middel van open coderen geanalyseerd. Hiervoor is de tekst in fragmenten ingedeeld, per fragment is bepaald of het fragment relevant voor het onderzoek is. Elk relevant fragment heeft een code gekregen op basis van de verzamelde data, ook wel data-driven coding genoemd. Hiermee is doorgegaan tot er verzadiging optrad. Als een code slechts bij een fragment is benoemd is de code buiten beschouwing gelaten, tenzij deze van vitaal belang voor het onderzoek werd geacht. Resultaat is een codeboom met hoofd- en subcodes (Boeije, 2014).

Bij stap twee is geabstraheerd door axiaal te coderen om tot een omschrijving en

afbakening van begrippen en vaststelling van relevante categorieën te komen. De codes werden geordend ten opzichte van elkaar door het inventariseren en vergelijken van fragmenten bij een code. Resultaat is een lijst met categorieën. Wederom eindigt deze fase als er verzadiging optreedt, dat wil zeggen dat de begrippen hun definitieve beschrijving hebben en de relatie tot andere begrippen helder is (Boeije, 2014).

In de derde fase zijn de belangrijkste categorieën bepaald door selectief coderen. Hierbij wordt de samenhang tussen de begrippen geverifieerd en worden de begrippen met de literatuur vergeleken om tot een lijst met kernbegrippen te komen. Deze kernbegrippen zijn omgezet in thema's, die in het resultatenhoofdstuk besproken worden. Verzadiging trad op als nieuwe gegevens informatie opleverden die reeds in de uitkomsten verwerkt waren. Er zijn 295 open codes gevormd, dit is inclusief subcodes zoals de diverse rollen van een journalist. Hieruit zijn 81 axiale codes geconstrueerd en vervolgens 59 selectieve codes herleid, zie bijlage B. Ter illustratie voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag zijn citaten toegevoegd aan de resultaten.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Er kan tijdens de interviews interviewer bias optreden. Hierbij geeft de respondent mogelijk sociaal wenselijke antwoorden tijdens het interview. Dit kan gevolgen hebben voor de validiteit en betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten (Gilbert, 2008). Hoe groter het aantal interviews, des te groter de stabiliteit (Boeije, 2014). Door de methode duidelijk te beschrijven en onderbouwen, is het onderzoek repliceerbaar en vergroot dit de betrouwbaarheid (Legard, Keegan, & Ward, 2003). In dit onderzoek is gestreefd naar precisie van methode van dataverzameling om de betrouwbaarheid te vergroten. De interviews zijn in een zo kort mogelijke periode (negen interviews in februari en een interview in april) achter elkaar afgenomen, daarnaast is getracht elk interview op min of meer dezelfde wijze te laten verlopen en elk topic evenveel aandacht te geven. Validiteit betekent meten wat beoogd wordt te meten (Boeije, 2014). Bij het interpreteren van de verzamelde data door de onderzoeker zijn de sensitizing concepts uit het theoretisch kader in het achterhoofd gehouden om uiteindelijk de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

4 Resultaten

Om de onderzoeksvraag, *‘Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?’*, te beantwoorden is gebruikt gemaakt van kwalitatief onderzoek door middel van thematische inhoudsanalyse. Er zijn drie deelvragen geformuleerd om tot beantwoording van de hoofdvraag te komen. De eerste deelvraag is *‘Welke rolperceptie bestaat bij de financieel journalist’*, de tweede deelvraag is *‘Hoe ziet de financieel journalist een rol als waakhond’*. Deelvraag drie luidt *‘In hoeverre acht de financieel journalist het mogelijk om een rol als waakhond te vervullen?’* Bij tien financieel journalisten zijn semigestructureerde interviews uitgevoerd aan de hand van een vragenlijst. De resultaten hiervan worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Waar de term ‘journalist’ is gebruikt, dient dit te worden gelezen als ‘financieel journalist’.

4.1 *Financieel journalist waakhond en informerende rol meest belangrijk*

De kwalitatieve inhoudsanalyse heeft een vijftal thema’s opgeleverd. Het eerste thema dat in alle interviews naar voren kwam zijn de diverse rollen die door financieel journalisten gepercipieerd worden, en het belang van een rol als waakhond. Hierin zijn een aantal opvallende uiteenlopende uitkomsten zichtbaar, maar over de hele linie werden een rol als waakhond en een informerende rol het meest belangrijk gevonden.

4.1.1 *Rol als waakhond*

Negen van de tien journalisten vinden een rol als waakhond het meest belangrijk. De rol van waakhond is terug te vinden in elementen als zaken aan het licht brengen, het controleren van de macht en het filteren van nieuws of te wel een poortwachtersfunctie, maar ook fact- en truth finding. Ivo Bokkerink geeft als voorbeeld de recente discussie over dividendbelasting waar de grote meerderheid invloed op heeft gehad en hoe dat is uitgekapt:

“Volgens mij maakt dat weer extra duidelijk hoe belangrijk het is dat de journalistiek oplet wat bedrijven maar ook grote beleggers, geldschieters, investeerders, wat die doen, hoe ze het doen, met wie ze het doen, en welke middelen ze daarvoor gebruiken. Dus dat vind ik wel de belangrijkste rol, dus puur de controlerende functie dat zou ik echt op een zetten met afstand.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

Eric Smit raakte zelf geïnteresseerd in de financiële sector na eigen ervaringen met een woekerpolis. Hij is zeer kritisch ten opzichte van de financiële journalistiek, die hij vanwege de verdienmodellen waarbij geschreven wordt over een sector waar bepaalde media voor een belangrijk deel afhankelijk van zijn, 'horige' en 'institutionele' journalistiek noemt. Ook hij noemt het controleren van de macht en zaken aan het licht brengen de belangrijkste rol:

“Ik vind dat een rol als journalist vanzelfsprekend moet zijn die van het controleren van de macht, het vinden van nieuwe feiten, het brengen van misstanden van het donker naar het licht, onrechtvaardigheden aan de kaak stellen enzovoort.” (Eric Smit, Follow The Money).

De poortwachtersfunctie komt tevens terug in de analyse. Andre Meinema is van mening dat een financieel journalist duidelijke keuzes maakt en selecteert:

“Je bent niet alleen maar een soort doorgeefluik van ontwikkelingen. En dat blijkt ook uit het feit dat je keuzes maakt, datgene wat zoal zich aandient, het een zet je wel op een voorpagina, het ander zet je er niet op, het een vind je relevant het ander vind je minder relevant en van het een doe je uitvoerig verslag het ander laat je even passeren.” (Andre Meinema, NOS).

Opvallend is dat twee van de tien journalisten specifiek noemden dat zij zichzelf niet als activist beschouwen. Zij noemen meer het constateren als rol. Activisme is een nieuw begrip dat niet in de literatuur uit het theoretisch kader gevonden is. Jeroen Wester journalist bij het NRC, een meer algemene krant, zet zich af tegen de activistische manier van verslaggeving zoals hij dit noemt.

“Een journalist is voor, in de aard voor de verslaggeving, dus ik heb helemaal niks met activisme. Wat je ziet bij de correspondent, en ook bij Follow The Money, dat ze daar dus activisme aan verbinden, die rol zie ik niet voor een journalist weggelegd. Omdat je dan, ja dit is wel echt rolperceptie, je komt dan snel in een gebied dat je zelf dus, je gaat zelf aan het spel meespelen, en dat is soms wel heel verleidelijk, juist als je misstanden ziet”
Jeroen Wester, NRC Handelsblad).

Ook Andre Meinema is van mening dat hij geen activist is vanuit zijn organisatie gezien.

“Dat is ook best een lastige, de NOS is geen actievoerder om het zo te zeggen, wij hebben ook geen agenda. Onze enige agenda is dat we een betrouwbare nieuwsinformatie kunnen zijn, willen geven en goede journalistiek willen bedrijven. (Andre Meinema, NOS).

In een ander verband noemt Martin Visser ook dat meespelen van het spel als journalist wat als ingewikkeld ervaren wordt. Blijkbaar is het voor journalisten zelf ook niet altijd even helder welke rol zij precies spelen.

“Een aspect wat ik zelf heel ingewikkeld vind, maar wat wel relevant is, is in welke mate zijn wij als journalist ook een speler geworden, of waren we dat altijd al.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

Het belang dat financieel journalisten hechten aan een rol als waakhond uit zich hoofdzakelijk in controle van de macht, het signaleren en blootstellen van misstanden, het bieden van een gediversifieerd beeld aan bronnen en het doen van onderzoek. Vervolgens komen belangen als mobilisator, noodzaak voor de sector en het feit dat er beperkte middelen zijn om de rol van waakhond goed uit te kunnen oefenen ter sprake. De betekenis van mobilisator zit vooral in politieke of maatschappelijke druk die ontstaat nadat de journalistiek iets aan het licht brengt. Dan wordt nog genoemd dat de financiële journalistiek geen onheilsprofeet is of aanjager van de crisis. Enkele journalisten waren bang dat dit onderzoek hierover zou gaan. De meeste journalisten kunnen zich vinden in de definitie zoals hiervoor en in de vragenlijst omschreven, zij herkennen wel elementen uit de definitie:

“Ik ben het er zeker mee eens dat de journalistiek een waakhondfunctie heeft, dus controleert, verifieert, openbaar maakt, en daardoor verifiëren kan wat er openbaar is gemaakt en dus toetsbaar maken, maar voor een financieel-economisch journalist is die rol wat beperkter omdat je domein ook beperkter is.” (Rene de Monchy, NvJ).

“Nou ja dat is denk ik anders gedefinieerd dan wat ik probeerde te zeggen in mijn eerste punt... ja dat is het helemaal, want het bedrijfsleven is zeker ook een vijfde macht die hebben zoveel invloed.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

“Ja dat is de taak van iedere journalist, ja dat is een soort basisregel dat je dat moet doen, of dat je dat doet zelfs, daarvoor ben je hier op aard eigenlijk.” (Sander van Mersbergen,

Algemeen Dagblad).

“Dat is natuurlijk wat je... dat is natuurlijk een hele hoogdravende tekst en als journalist kom je niet iedere dag op je werk van ik ga vandaag eens diepgravend onafhankelijk onderzoek doen en machten confronteren met... maar in de kern is dat wel wat de uitkomst van je werk is.” (Peter van Zadelhoff, RTLZ).

Sommigen vinden ‘het bewaken van de democratie’ net iets te hoogdravend of pretentius, zie het citaat van Jeroen Wester:

“Journalistiek is natuurlijk elementair voor het functioneren van een rechtsstaat, goede onafhankelijke journalistiek en in een democratie, dus dat zie ik wel. Maar of ik mij als hoeder van de democratie zie, dat gaat veel te ver. Ik denk wel controle van de macht dat dat iets dichterbij ligt.” (Jeroen Wester, NRC Handelsblad).

Financiële journalistiek wordt door drie van de tien geïnterviewden gezien als een professionele, feitelijke manier van verslaggeven waarbij het niet om de mening of attitude van de journalist zelf gaat. Het citaat van Jeroen Wester hieronder geeft dat goed weer:

“Het grote verschil is dus, in de politiek heb je heel duidelijk mening en beeldvorming is heel erg belangrijk. In de financiële en zakelijke wereld is het echt zakelijker, feitelijker, en daarin dus een heel andere dynamiek.” (Jeroen Wester, NRC Handelsblad).

In reactie op de kritiek die naar aanleiding van de recente crisis is geuit, geven de meeste journalisten aan dat de complexiteit van de financiële sector wordt onderschat. Het is volgens veel respondenten niet mogelijk voor financieel journalisten een crisis te voorspellen; zelfs toezichthouders als DNB, AFM, ECB zagen dit niet aankomen.

“Als ik kijk naar wat er in de sector gebeurt heb ik het idee dat, en dat vind ik eigenlijk een breder probleem dus dat is een onderdeel ervan, het grootste probleem vind ik de onvoorspelbaarheid, ik heb een CEO gesproken en een CFO en die vertelden dat, die kende ik al van uit mijn eerste jaren in de financiële journalistiek en die zeiden toen hebben we het er al eens over gehad of het was hun bijgebleven uit gesprekken dat ze een jaar moesten prognosticeren en guidance geven wat ze dachten dat cijfers zouden doen en nu onlangs vertelde mij een dat ze al bijna niet meer dan drie maanden vooruit kunnen

voorspellen.” (Rene de Monchy, NvJ).

De kenniskloof tussen de financiële sector en de journalistiek kwam ook aan de orde:

“Ik denk dat mensen de kennisachterstand van gespecialiseerde journalisten een beetje onderschatten. Zij moeten ook mensen controleren die al tientallen jaren dingen doen en daar echt gespecialiseerd in zijn terwijl zij generalisten zijn en die over heel veel dingen schrijven en als je het over interest rate swaps hebt om maar iets te noemen en je hebt een specialist daarin, wat moet een journalist nou doen om op dezelfde hoogte van kennis te komen tot inzicht te komen om zo’n verschijnsel als een specialist terwijl hij over nog wel 100 andere onderwerpen schrijft.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

Drie van de tien journalisten vinden de kritiek terecht dat de financiële journalistiek (wereldwijd) echt steken heeft laten vallen. Hiervoor worden diverse oorzaken genoemd, bijvoorbeeld de verdienmodellen van media volgens Eric Smit:

“Dus als je zegt wat is er mis met die financiële journalistiek, daar is behoorlijk wat mis mee. Dat heeft voor een belangrijk deel ook te maken met de verdienmodellen van die media.” (Eric Smit, Follow The Money).

Ook Rene de Monchy beaamt dat de financiële journalistiek behoorlijk steken heeft laten vallen in het waarschuwen voor de recente crisis:

“Volstrekt mee eens, volstrekt mee eens. De journalistiek heeft helaas, en daar zijn allerlei oorzaken voor, de komst van de crisis over het hoofd gezien, te laat gezien, niet goed gekeken wat er gebeurde. En ik heb daar ook wel een verklaring voor, maar daarin heeft de journalistiek een behoorlijk steek laten vallen en dan druk ik me zacht uit.” (Rene de Monchy, NvJ).

Er is een mate van diversiteit aan meningen waargenomen, het type medium kan daar een verklaring voor zijn. Een (relatief) nieuw en onafhankelijk internetplatform als Follow The Money blijkt meer met deze ‘activistische’ vorm van onderzoeksjournalistiek te hebben dan journalisten bij grote gevestigde media als het NRC en de NOS. De financieel journalisten die bij de meer gespecialiseerde media werkzaam zijn laten ook meer idealistische blik op het vak zien. Uitspraken als hieronder door journalisten van het Financieele Dagblad en de

NvJ en BNR zijn hier illustratief voor.

“En dan heb je ook nog, daar heb ik recent mee te maken gehad, de kwestie van gedrag, cultuur en gedrag binnen een bedrijf, hoe gaan mensen in de top nou met elkaar om bijvoorbeeld, houden zij zich aan hun eigen regels?” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

“Ja en de quote die mij daarbij het langst is bijgebleven en dat was eigenlijk nog voor de crisis, die heb ik ook uitgescheurd die heb ik nog thuis ergens, ik meen uit de Financial Times het kan ook uit de Tijd zijn, Belgische krant, ‘je moet altijd oppassen voor die hoek waar het saai en donker is’. En ik denk dat dat heel goed omschrijft wat er gebeurd is.”
(Rene de Monchy, NvJ).

4.1.2 Informerende rol

Negen van de tien journalisten vinden een informerende rol belangrijk. Het informeren van het publiek wordt vooral bestempeld als het duiden en begrijpelijk maken van nieuws en het geven van context.

“Mensen informeren dat vind ik heel belangrijk. Als financieel journalist moet je ook veel uitleggen denk ik, omdat het iets is wat mensen niet meteen... nou ja het appelleert niet altijd aan dingen die mensen elke dag tegenkomen maar het is wel heel belangrijk voor ze dus dat is denk ik iets wat je moet doen.” (Sander van Mersbergen, Algemeen Dagblad).

“Wat ik in eerste instantie, wat ik heel belangrijk vind, is het filteren van informatie, het helder overbrengen van vrij complexe materie, dat vind ik een hele belangrijke rol. Onderzoek vind ik een heel belangrijke rol, dus de duiding. Je moet wel nieuwssituaties kunnen duiden voor de lezer. Ja, dat vind ik wel de voornaamste rollen ja.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

4.1.3 Rol als onderzoeker

Vijf van de tien journalisten vinden onderzoek een belangrijke rol van de financieel journalist. Niet altijd werd specifiek het woord onderzoek genoemd, maar ook het doorvragen, het willen begrijpen is als onderzoeken opgevat in de analyse. Zo vindt Andre Meinema dat de taak van een journalist verder gaat dan alleen het informeren van het

publiek:

“Dat is waar, de journalistiek heeft de taak niet alleen om een soort het mannetje van de radio te zijn die vertelt wat er allemaal gebeurd is in de wereld zo en alleen maar dat. Je hebt wel degelijk een taak om, je zit er bovenop, je stelt ook de vragen. Het is niet alleen maar het door vertalen naar een medium, maar je stelt ook de vragen van het waarom en het hoe en waartoe omdat je wilt begrijpen wat er gebeurt.” (Andre Meinema, NOS).

Het belang van onderzoek voor de functie van financieel journalist komt verderop in de resultaten nog terug, hier is alleen een analyse van de verschillende rollen die genoemd zijn gegeven.

4.1.4 Rol als autoriteit

Een journalist heeft van oudsher een bepaalde autoriteit. ‘Wat in de krant staat is waar’ is waarschijnlijk de beleving bij een groot deel van het publiek. Een rol als autoriteit werd door drie van de tien journalisten genoemd tijdens de interviews, bijvoorbeeld door Gert van Harskamp.

“Nou ik vind dat je, op een gegeven moment moet je wel een soort van autoriteit zijn op bepaalde aandachtsgebieden. Dus als je een bepaalde relatie met bedrijven, met organisaties aangaat of een relatie met je lezer aangaat, moeten ze wel weten wat ze aan je hebben en ze moeten ook kunnen vertrouwen op wat je doet.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

Dit relateert tevens aan betrouwbaarheid, als een krant regelmatig rectificaties moet doen verliest het zijn geloofwaardigheid. Reputatie van media werd ook genoemd door een van de journalisten, zie onderstaand citaat:

“Binnen de NOS... je maakt met elkaar natuurlijk allemaal verschillende programma's in jouw naam dus je hebt ook een naam hoog te houden qua betrouwbaarheid.” (Andre Meinema, NOS).

4.1.5 Rol als mobilisator

Mobilisator in de zin van thema's op de kaart zetten die in het maatschappelijk debat besproken worden of anderszins impact maken. Twee journalisten vinden niet dat het hun

rol is om instanties aan te spreken of ‘met de vinger te wijzen’, hiervoor zijn in hun ogen de toezichhouders de aangewezen partijen. Het constateren van misstanden zou de trigger moeten zijn voor andere instanties of het publiek om actie te ondernemen. Rene de Monchy omschrijft de taak van een journalist als volgt:

“De waarheid boven water krijgen, of een deel van de werkelijkheid beschrijven. Vooral beschrijvend en soms dient dat ook als bijvangst dient dat de controle op de macht, maar dat is niet zijn doel. Als anderen daarmee zeggen kijk de macht doet het niet goed, fine to me. Als iedereen zegt het is waar wat je schrijft maar de macht doet dat toch goed vind ik het ook goed. Zoveel mogelijk zonder vooropgezette value.” (Rene de Monchy, NvJ).

Een van de journalisten gaf aan dat hij zich op een bepaald moment in zijn werk ook realiseerde welke impact hij als journalist op de samenleving had, wat je kunt veroorzaken als je over een belangrijk onderwerp schrijft:

“Dus je hebt in die zin ook heel duidelijk een verantwoordelijkheid. Nou vooral tijdens de eurocrisis zag ik oei, doen we dat met zijn allen wel even goed, we willen zo graag weer een nieuwsontwikkeling brengen, we willen zo graag scoren, dat, dat is vooral de impact die je kan hebben.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

“Agendasetting” werd in dit verband ook genoemd door dezelfde journalist. Doordat journalisten over een onderwerp schrijven, plaatsen zij dit op de maatschappelijke agenda. Dit geeft de macht of invloed aan die media hebben.

4.1.6 *Eigen nieuws en agenda bepalen*

Rollen die minder vaak voorkwamen maar toch als belangrijk zijn geclassificeerd zijn eigen nieuws en agenda bepalen. Niet blind andere media volgen, maar echt zelf op onderzoek uitgaan en met eigen nieuws komen wordt daarbij genoemd.

“(…) onderzoek vind ik ook heel erg belangrijk, dat je eigen nieuws hebt. Je moet niet achter instanties aan gaan hobbelen.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

Uit de resultaten blijkt dat een rol als waakhond en een informerende rol als belangrijkste rollen worden gepercipieerd. Het duiden en begrijpelijk maken van nieuws is ook terug te zien in het onderzoek van Hermans, Vergeer, en Pleijter (2011), waarin journalisten

aangeven dat hun rol vooral een dienstverlenende rol is. De financieel journalisten in dit onderzoek geven vooral aan de complexe materie helder over te willen brengen. Het duiden zien zij als een steeds belangrijker wordende rol. Een passief doorgeefluik zoals Skovsgaard et al. (2013) onderscheiden wordt niet teruggevonden in dit onderzoek. Het doen van onderzoek komt als derde belangrijkste rol naar voren in de analyse. Dit haakt aan bij het onderzoek van Hanitzsch (2007) waaruit blijkt dat de professionele ideologieën van een rol als waakhond en onderzoeksjournalistiek het meest voorkomen. De bevinding dat journalisten het belangrijk vinden om eigen nieuws te vinden en zelf op onderzoek uit te gaan is in contrast met de opmerking van Barber (2009) dat journalisten te weinig op eigen kompas varen. De journalisten in dit onderzoek vinden eigen initiatief en nieuws belangrijk.

Als we de resultaten van dit onderzoek leggen naast het model 'Dimensions of Journalistic Role Performance' van Mellado (2014), dan komen de waakhond en het informeren van het publiek vaak terug. De 'presence of the journalistic voice' komt bijna niet voor; financiële journalistiek wordt beschreven als een professionele, feitelijke manier van verslaggeven waarbij het niet om de mening of attitude van de journalist zelf gaat.

De resultaten komen sterk overeen met hetgeen Miller (2006) zegt, namelijk dat specialistische media in de financiële sector en meer algemene media een verschillende aanpak hanteren.

Uit de analyse blijkt dat drie van de tien journalisten vinden dat het voor financieel journalisten niet mogelijk is een crisis te voorspellen vanwege de complexiteit, dit haakt aan bij het onderzoek van Tambini (2008, 2010) waarbij geen bewijs voor wanpraktijken door de journalistiek is gevonden en de complexe materie als een van de belangrijkste redenen wordt genoemd voor het falen van de financiële journalistiek ten tijde van de crisis.

4.2 Technologische ontwikkelingen veranderen rol en -perceptie van de journalist

Het tweede thema dat naar voren kwam uit de analyse zijn de veranderingen waarmee de financieel journalist te maken heeft, en waardoor zijn rolperceptie verandert. Om veranderingen in de rolperceptie te achterhalen zijn vragen gesteld over de veranderende omgeving waarin de financieel journalist zich bevindt.

4.2.1 Digitalisering

Negen van de tien journalisten noemen de digitalisering als meest belangrijke verandering. Met name werk en verdienmodellen zijn hierdoor onder enorme druk komen te staan, maar ook vaak is genoemd de overvloed aan data die beschikbaar is gekomen en waarmee omgegaan moet worden.

“De ontwikkelingen in de mediawereld is het feit dat door digitalisering alles, ik bedoel a) heel veel informatie beschikbaar is en tegelijkertijd alles heel snel gaat. Dit zijn hele grote thema’s en ik kom werkelijk om in informatie, en ik heb voor mezelf nog steeds niet goed uitgevonden hoe ik dat nou aan moet.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

Doordat media ook online publiceren is er een nieuwsstroom ontstaan die 24/7 doorgaat, verwacht wordt van journalisten dat zij zowel de off- als de onlineversie van de krant vullen en bijhouden.

“En natuurlijk de deadlines zijn veranderd, vroeger was mijn deadline feitelijk ’s avonds en dan stond het volgende dag in de krant, nu, dat zie je bij Halbe Zijlstra gisteren, de deadline is op het moment dat het gebeurt. Je moet het zo snel mogelijk hebben en dan moet je zo snel mogelijk verdieping aanbrengen, analyse, andere invalshoeken bedenken, dus de druk is groter geworden het moet sneller, mensen verwachten ook meer van je.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

Een van de respondenten noemt als gevolg van de technologische ontwikkelingen dat het publiek media minder nodig heeft:

“Je merkt wel gewoon de enorme invloed van internet, de beschikbaarheid van nieuws en ontwikkelingen, ik bedoel ze hebben de media steeds minder nodig. Men heeft de media steeds minder nodig.” (Andre Meinema, NOS).

4.2.2 Bezuinigingen in de mediawereld

Dit sub thema is gerelateerd aan het punt van de werkdruk hiervoor, doordat het werk met minder mensen gedaan moet worden en er minder middelen en tijd beschikbaar worden gesteld neemt de werkdruk ook toe. Vier van de tien journalisten noemen de bezuinigingen in de mediasector als ontwikkeling die invloed heeft op het werk van de journalist.

“Nou wat ik in ieder geval gezien heb de afgelopen tien jaar is wel een forse bezuiniging natuurlijk. Dus zowel bij ANP als hier is de mankracht vergeleken met tien jaar geleden meer dan gehalveerd denk ik.” (Bart Meijer, Reuters).

Een gevolg van deze bezuinigingen is onder andere dat er minder tijd voor onderzoek is, zo noemt Sander van Mersbergen:

“Binnen de mediasector zie je wel dat er gewoon minder tijd is voor onderzoek, daar kun je lang over praten maar dat is gewoon zo, er zijn minder mensen... in elk geval binnen de traditionele media is daar gewoon minder tijd voor en minder mankracht en dat is wel zorgelijk natuurlijk.” (Sander van Mersbergen, Algemeen Dagblad).

4.2.3 Toename PR-/woordvoerdersapparaat

Drie van de tien respondenten noemen een enorme toename in het PR- en woordvoerdersapparaat. De verhouding journalist versus perswoordvoerder schatten zij op een staat tot negen of zelfs een staat tot twaalf.

“In de hele wereld zie je natuurlijk een enorme toevoer van PR mensen en communicatie-idioten figuren strategen weet ik veel, woordvoerders. De verhoudingen nemen ieder jaar grotere vormen aan, ik geloof, ik weet niet de cijfers helemaal uit mijn hoofd maar dat wij op dit moment als journalisten tegen een overmacht staan van 1 staat tot negen, op elke journalist staan negen communicatie c.q. woordvoerders klaar.” (Eric Smit, Follow The Money).

4.2.4 Nieuwe specialistische platforms

Nieuwe specialistische platforms worden door drie van de tien journalisten genoemd als ontwikkeling binnen de sector. Deze nieuwe initiatieven worden niet als bedreiging gezien maar als een welkome aanvulling op de bestaande media. Ook samenwerking met dergelijke platforms wordt genoemd.

“En je ziet steeds meer platforms komen, internetplatforms die zich specialiseren op financieel-economisch nieuws en ook daarvoor zijn weer specialiteiten.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

4.2.5 Kwaliteit en kwantiteit minder geworden

Als gevolg van de bezuinigingen is tevens geconstateerd door drie van de tien respondenten dat de kwaliteit en kwantiteit van het journalistieke product minder zijn geworden.

“(…) de journalistiek is in de problemen, er is weinig geld. Dat betekent dat ze minder goed en minder, dus zowel kwalitatief en kwantitatief minder goede producties maken, en voor een afgewogen, geïnformeerde samenleving heeft dat gevolgen en dus denk ik dat de content van gedeelten moet komen, producties van niet journalistieke organisaties, en dat betekent dus dat stakeholders ook hun bijdrage moeten leveren aan de informatievoorziening, aan het informeren van de samenleving of een groep in de samenleving als het gaat om een maatschappelijk relevant iets.” (Rene de Monchy, NvJ).

Naast de toegenomen werkdruk, alles moet sneller, wordt door Ivo Bokkerink enige verschraling opgemerkt:

“Ik denk dat de belangrijkste verandering die ik heb verteld toch wel de tijdsdruk is, en de druk die door de komst van nieuwe media en nieuwe vormen is gekomen en dat dat het werk veranderd heeft. Dat dat aan de ene kant tot enige verschraling heeft geleid, maar dat ik aan de andere kant het niveau van financieel-economische journalistiek in Nederland wel hoog vind.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

4.2.6 Toegenomen werkdruk

Een ontwikkeling die door twee van de tien journalisten is waargenomen is een toename in de werkdruk. Het voortdurend beschikbaar moeten zijn, de continue deadlines en spanning tussen kwaliteit en snelheid worden genoemd in dit verband. Ook dit sub thema heeft een relatie met digitalisering.

Interviewer: “Is het werk in die zin ook interactiever geworden?”

“Ja zeker wel, dat is ook wel wat vermoeiender. Het is ook leuk maar het vergt wel meer. En het houdt natuurlijk niet meer op he, de vermenging werk-privé is echt extreem.”

(Martin Visser, Financiële Telegraaf).

4.2.7 Journalist minder aanzien

Dan wordt nog tweemaal genoemd dat het aanzien van de journalist minder is geworden en er wantrouwen heerst ten opzichte van de journalistiek. Dit aspect wordt bevestigd in een recent onderzoek naar vertrouwen in de medemens en instituties in Nederland door het CBS (2018). In de tabel is te zien dat het lage vertrouwen in de pers van 31,9% in 2016 gezakt is naar 31,2% in 2017.

“Wantrouwen ook, vroeger was journalist gerespecteerd. Toen ik begon zeg maar was het bijna een beroep van aanzien, mensen vonden dat interessant en boeiend, tegenwoordig ben je gewoon, maak je onderdeel uit van een soort machinatie, machines en manipuleren.” (Andre Meinema, NOS).

De gevolgen van deze ontwikkelingen voor de financieel journalist uiten zich in de belangrijke verandering dat de werkdruk is toegenomen. Een gevolg van de digitalisering is een overvloed aan beschikbare data en informatie, waar bijna niet doorheen te komen is. Hierdoor is duiding in de rolperceptie van de journalisten nog belangrijker geworden.

“We zien dat ook terug hoor in lezersonderzoeken, duiding is belangrijker dan ooit, dat zie je natuurlijk in alle kranten, uitleggen hoe het zit duiden. Dat is een aspect dat er heel uitdrukkelijk bijgekomen is, vroeger maakte je ook wel analyses maar dat is nu echt veel meer.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

Dit heeft de rolperceptie van de financieel journalist tevens in die zin veranderd, dat hij veel meer een rol vanachter het bureau ziet waarbij bijvoorbeeld ook jaar- en kwartaalcijferpresentaties online worden gevolgd in plaats van deze fysiek te bezoeken. Desondanks zeggen twee journalisten de oorspronkelijke manier van journalistiek bedrijven in stand te houden.

“Maar ik ben juist een groot voorstander van het in standhouden van de aloude methoden van journalistiek waarheidsvinding. Dus daar zit heel veel handwerk aan. Dus er is heel veel veranderd, laten we zo zeggen er is veel bijgekomen maar in wezen is er ook niet zo heel veel veranderd.” (Eric Smit, Follow The Money).

Door de toegenomen werkdruk is de perceptie dat alles sneller moet en er minder tijd is

voor diepgravend onderzoek. In dit verband is ook genoemd de kwaliteit en kwantiteit die achteruit is gegaan. Dit laatste punt sluit aan bij de theorie van Buijs (2011) en Davies (2008) dat toenemende concurrentie, aangescherpte commerciële belangen en noodzaak tot bezuinigingen gevolgen kunnen hebben voor de kwaliteit en het journalistieke product.

4.3 Een rol als waakhond heeft meerdere verschijningsvormen

Het derde thema dat uit de interviews naar voren kwam waren de diverse verschijningsvormen van een rol als waakhond. Een rol als waakhond bestaat uit verschillende aspecten, gevraagd is welke vormen of aspecten de journalisten zien.

4.3.1 Onderzoeksjournalistiek

Acht van de tien journalisten vinden onderzoeksjournalistiek de belangrijkste verschijningsvorm van een rol als waakhond. Dit heeft voor de respondenten onder andere te maken met op pad gaan, logisch nadenken, zelf nieuws zoeken, deskresearch, doorvragen, zaken goed onderbouwen, grotere verbanden zien, verifiëren en de waarheid boven water krijgen.

“Ja, ik denk dat het een soort grondhouding moet zijn, dat ten eerste. Dus dat alle nieuws dat op je afkomt moet je met die blik naar kijken, en dat bekent niet dat je elk persbericht als een soort... het is een grondhouding, je kijkt er kritisch naar en, de ene keer heb je inderdaad onderzoek nodig (...).” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

“En daarnaast is het van belang dat journalisten op pad gaan, achter hun bureau vandaan komen, netwerken aanboren, bronnen spreken, vertrouwen winnen, enz.” (Eric Smit, Follow The Money).

“Dingen goed uitzoeken is belangrijk, wat zijn de feiten hoe zit het nu echt, en daar dan vervolgens ook de betrokken partij mee confronteren met die feiten.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

4.3.2 Signaleren en blootstellen van misstanden

Vijf van de tien respondenten geven aan dat het signaleren en blootstellen van misstanden een belangrijk aspect van de waakhond is.

“Wat je heel veel ziet is dat dingen met iets heel kleins beginnen, dat kan een klein stukje in

een regionale krant zijn dat je denkt hee dat is interessant, zit daar niet een groter verhaal achter, staat dit niet symbool voor iets veel groters. Daarvoor heb je wel journalisten nodig met goede netwerken, goede voelsprietten, divers in de samenleving.” (Peter van Zadelhoff, RTL).

Daarbij vindt een aantal journalisten dat het bij signaleren moet blijven:

“Maar een journalist is er niet voor om het oordeel te vellen, die is er alleen maar te laten zien de wet wordt hier gebroken, maar misschien is het wel heel goed of slecht. Of de regels worden niet gevolgd, of beleid wordt niet uitgevoerd. Constateren vind ik belangrijk.” (Rene de Monchy, NvJ).

4.3.3 Informeren

Het informeren van het publiek en publiceren van informatie is door drie van de tien journalisten genoemd.

“(…) ja ik zie dus mijn rol, als ik in de zorg bepaalde misstanden zie, dan zie ik echt mijn rol van, om dat goed op te schrijven, goed te beschrijven, ‘goed aan de kaak te stellen’, namelijk dat ik erover schrijf dat andere mensen het lezen, en dat is wel impliciet waarschijnlijk in de verwachting dat er wat aan gedaan wordt.” (Jeroen Wester, NRC Handelsblad).

Een opvallende uitkomst is verder dat een aantal journalisten aangeeft niet vaak zo diep over het werk na te denken.

“Dat is wel een goede vraag hoor, het is niet elke dag dat je zo hard over je eigen werk nadenkt.” (Bart Meijer, Reuters).

De resultaten in dit onderzoek komen overeen met eerder onderzoek door Coronel (2010) en Hanitzsch (2007), de auteurs laten in hun onderzoek zien dat onderzoeksjournalistiek een belangrijk onderdeel van de rol als waakhond is. Het signaleren en blootstellen van misstanden komt tevens terug in de literatuur (Borden, 2007; Kovach & Rosenstiel, 2007; Mellado, 2014). Alleen het ter verantwoording roepen van de gevestigde macht zoals door Borden en Kovach en Rosenstiel is beschreven wordt niet herkend; een aantal respondenten vindt dat dit bij andere instanties moet liggen. De taak van de journalist is in

hun ogen puur het constateren en blootleggen.

4.4 Voorwaarden voor een rol als waakhond

Het vierde thema uit de analyse is in hoeverre de journalist het mogelijk acht een rol als waakhond te kunnen vervullen. Welke voorwaarden zijn daarvoor nodig, zijn deze aanwezig en heeft de journalist het gevoel een waakhondfunctie te vervullen?

4.4.1 Faciliteiten belangrijkste voorwaarde

Negen van de tien journalisten vinden goede faciliteiten de belangrijkste factor om als waakhond te kunnen functioneren. Genoemd worden een goed salaris, voldoende tijd en middelen en een goede werkomgeving.

“En dan komen we terug bij een, vaak leidt het toch wel tot issues, mensen vinden het vaak niet leuk wat je schrijft, dat je dan gesteund wordt. En dat middelen beschikbaar worden gesteld om je te verdedigen als dat nodig is, bijvoorbeeld een bedrijfsjurist, dus dat is wel belangrijk en ja tijd is heel belangrijk.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

“Je moet niet elke dag een stukje hoeven te schrijven om rond te hoeven komen. Je moet tijd hebben om ergens in te duiken, tijd hebben om te graven en om met verhalen te kunnen komen die nieuwe feiten bevatten en een verschil kunnen maken. Dus tijd en geld.” (Eric Smit, Follow The Money).

4.4.2 Wetgeving en democratie

De tweede belangrijkste voorwaarde om een rol als waakhond te kunnen uitoefenen is wetgeving/democratie, dit is door zeven van de tien respondenten benoemd. Genoemd worden zaken als persvrijheid, bronbescherming, Wet Openbaarheid van Bestuur, waarborgen voor onafhankelijkheid.

“Goede bescherming, ik vind persvrijheid is echt een heel groot goed. Het is ook heel goed dat we een Raad van Journalistiek hebben die onafhankelijk uitspraken doet, en dat er een mogelijkheid is om mensen ter verantwoording te roepen.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

“Bronbescherming is natuurlijk wel, dat past inderdaad heel erg bij zeg maar respect voor de pers dus dat je inderdaad mensen niet onder druk kan zetten om hun bronnen vrij te

geven dat is inderdaad wel een hele goede.” (Bart Meijer, Reuters).

4.4.3 Journalistieke eigenschappen

Drie van de tien journalisten noemen het beschikken over journalistiek eigenschappen als een onafhankelijke en kritische geest, intelligentie, doorzettingsvermogen, voelsprietten, voldoende kennis en lef.

“Je moet slim zijn, het is ontzettend ingewikkelde materie dus je moet ook echt wel snappen waar je het over hebt. Een waakhond moet uiteraard onafhankelijk zijn dus je moet wel onderscheid kunnen maken tussen de belangen van een bank en de belangen van de overheid en de belangen van een normale burger, dus je lezer. Maar dat zijn eigenlijk ook wel een beetje basisregels voor de journalistiek dat je dat gewoon ziet en snapt om wie het uiteindelijk draait. En een waakhond bijt ook dus je moet wel een bepaalde dosis lef hebben om af en toe de vinger op de zere plek te leggen.” (Sander van Mersbergen, Algemeen Dagblad).

Eric Smit noemt intrinsieke motivatie als voorwaarde en omschrijft het vak als een roeping. Daarnaast hecht hij waarde aan het toepassen van de principes voor deugdelijke journalistiek, zoals het controleren van feiten en het plegen van hoor- en wederhoor. Dit wordt door meerdere journalisten genoemd.

“Wat je nodig hebt zijn hele kritische geesten en mensen die verhalen kunnen vertellen. En vooral mensen die in staat zijn, die doorzettingsvermogen hebben en in staat zijn, vooral een heel onafhankelijke geest hebben.” (Eric Smit, Follow The Money).

4.4.4 Steun vanuit de eigen organisatie

Steun van de eigen organisatie is door drie van de tien journalisten genoemd als voorwaarde.

“En daar moet je elkaar ook in steunen, je moet pal achter de verhalen achter de journalist kunnen staan als organisatie en daar moet je als journalist ook wel dat waarmaken. Dus ja de organisatie is belangrijk, dat je niet aan je lot wordt overgelaten of wat dan ook.” (Andre Meinema, NOS).

De respondenten geven aan dat op de meeste redacties veel overleg en discussie gevoerd

wordt over bijvoorbeeld artikelen, onderwerpen en bronnen. Ook vinden de respondenten dat er voldoende middelen beschikbaar worden gesteld om je te verdedigen wanneer nodig.

“(…) mensen vinden het vaak niet leuk wat je schrijft, dat je dan gesteund wordt. En dat middelen beschikbaar worden gesteld om je te verdedigen als dat nodig is, bijvoorbeeld een bedrijfsjurist, dus dat is wel belangrijk en ja tijd is heel belangrijk.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

4.4.5 Toegang tot informatie

Twee van de tien respondenten vinden de toegang tot informatie een belangrijke voorwaarde voor het vervullen van de waakhondfunctie.

“Verder voor jezelf is faciliteiten is belangrijk, je moet de mogelijkheden hebben om door te dringen tot bronnen, om tot ... Ja een netwerk, daar staat alles bij, bronnen en netwerk, dat is zo vreselijk belangrijk.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

Met name toegang tot bronnen en de mogelijkheid hebben om te kunnen investeren in het opbouwen en onderhouden van een netwerk worden genoemd door de respondenten.

4.4.6 Transparantie

Transparantie wordt door twee van de tien journalisten genoemd als voorwaarde.

“Dus de overheid moet gewoon openheid geven van informatie en dan mag de rest van de samenleving en welke journalist dan ook mag gaan kijken of het klopt en dat toetsen aan de werkelijkheid of dat inderdaad waar is of. Ik vind transparantie echt van levensbelang, het is het belangrijkste aspect om een waakhondfunctie te kunnen vervullen.” (Rene de Monchy, NvJ).

Dit relateert tevens aan de heersende cultuur binnen een land. Nederland heeft een open cultuur waarin de mate van transparantie door de overheid waarschijnlijk redelijk groot is. Ook vertrouwen wordt in dit verband genoemd, bijvoorbeeld bronbescherming, dat bronnen daarop kunnen vertrouwen.

4.4.7 Zijn de voorwaarden aanwezig

Acht respondenten geven aan dat de voornoemde voorwaarden aanwezig zijn. De journalisten vinden dat de voorwaarde wetgeving/democratie aanwezig is, dit is congruent met het model van Hallin en Mancini (2004) waaruit blijkt dat in Nederland sprake is van een sterke mate van professionalisering, een geïnstitutionaliseerde zelfregulatie en bescherming van persvrijheid.

“Ik denk in Nederland op zich wel goed, zelfs in vrij stevige gevallen zijn journalisten toch altijd wel beschermd geweest om hun bronnen niet prijs te hoeven geven. Dus ik denk dat dat wel een stuk slechter kan, dat het uiteindelijk in Nederland nog best goed geregeld is.”

(Bart Meijer, Reuters).

De journalisten ervaren veel vrijheid in het uitoefenen van hun vak, tegelijkertijd is die vrijheid niet vrijblijvend:

“Ja, ik vind dat wij binnen Telegraaf krijg je heel veel ruimte om dat te doen. Door die ruimte is niet vrijblijvend, dat betekent dat ook dat de druk bij Financiële Telegraaf zeker, heel erg hoog ligt. Bij Financiële Telegraaf is, het is toch een van de financiële kranten zeg maar van Nederland. Dus er worden hoge eisen gesteld aan de kwaliteit van de kopij, en er is een groot risico op fouten.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

Twee personen vinden dat de voorwaarden onvoldoende aanwezig zijn, het gaat dan om beschikbare tijd en een behoorlijk inkomen.

“Nou die zijn onvoldoende aanwezig, heel simpel. Belangrijkste is natuurlijk dat je een behoorlijk inkomen hebt als journalist, nou wat ik net zei, er zijn allerlei indicatoren dat dat niet meer zo is. Dat is misschien wel de belangrijkste omdat de technologie om je content te kunnen publiceren, te creëren publiceren is redelijk goedkoop dus dat kan je al heel snel met een beetje kosten.” (Rene de Monchy, NvJ).

4.4.8 Vindt de journalist dat hij een waakhondfunctie vervult?

Uit de resultaten blijkt dat de mate waarin de geïnterviewde journalisten het gevoel hebben een waakhondfunctie te vervullen ten opzichte van de financiële journalistiek uiteenloopt. Vler journalisten vinden deze functie heel vanzelfsprekend en zijn heel stellig

in het bevestigen van de vraag of zij het gevoel hebben een waakhondfunctie te vervullen ten opzichte van de financiële sector. Het gevoel van waakhond zijn lijkt mede afhankelijk te zijn van het medium waar de journalist werkzaam is. Bij de specialistische financiële media zijn de respondenten zeer positief, de journalisten bij meer algemene media hebben minder het gevoel een waakhond te zijn.

“Mijn gevoel voor het waakhond zijn ontleen ik niet aan de vergelijking met andere journalisten. Dat zit hem in de kern van wat het behelst te zijn, het waakhond zijn, en dat is gewoon wat onderzoeksjournalistiek behelst. Dus dat is niet zozeer een gevoel, dat is gewoon wat ik doe.” (Eric Smit, Follow The Money).

Dan zijn er nog twee journalisten die vinden dat zij die rol moeten vervullen maar daar maar heel beperkt in slagen door gebrek aan tijd en middelen.

“Dus ja, ik zie mezelf wel als een waakhond maar als je het echt specifiek over de banken hebt dan heb ik te weinig tools om dat goed te kunnen doen denk ik.” (Sander van Mersbergen, Algemeen Dagblad).

Daarnaast vinden drie journalisten dat een rol als waakhond lastiger is in de financiële sector, dit heeft te maken volgens de respondenten met het toezicht op de financiële sector, de vrijemarktwerking, en is bijvoorbeeld anders dan de politiek. Een respondent vindt het lastig omdat hij niet bij een puur financiële krant werkt en een ander omdat zijn rol wat diffuus is (naast journalist ook presentator).

“De financiële sector is natuurlijk heel erg gebonden aan compliance en wet- en regelgeving. Er zit ook heel veel toezicht op, dus het is wel heel anders.” (Gert van Harskamp, Financiële Telegraaf).

Verder is door twee journalisten genoemd dat het van de samenleving verwacht wordt en door de crisis versterkt is om een waakhondfunctie te vervullen als financieel journalist.

“Absoluut, als het nou gaat om corporate governance, kapitaaleisen, producten die ze doen, prijzen die ze vragen, hoe ze met klanten omgaan, ja absoluut, absoluut wel. En de crisis heeft dat denk ik alleen maar versterkt, ik bedoel ja je ziet het ook bij dingen als Libor enzo, volgens mij is die noodzaak nog steeds erg groot.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele

Dagblad).

De opmerking van Ivo Bokkerink over het versterken van de noodzaak voor een rol als waakhond door de crisis sluit aan bij de literatuur van Kalogeropoulos et al. (2015), waarin geconcludeerd wordt dat de financiële journalistiek in 2012 wel een rol als waakhond vervulde, de crisis werd genoemd als motivator hiervoor. Uit de analyse blijkt verder dat professionele journalistieke eigenschappen een belangrijke voorwaarde zijn voor het vervullen van de rol als waakhond. Dit sluit aan bij de theorie van Hermans, Vergeer en Pleijter (2011), de auteurs noemden in dit verband dat de meeste journalisten veel waarde hechten aan de klassieke journalistieke waarden, met name onafhankelijkheid.

4.5 *Afhankelijkheid van externe bronnen en PR*

Het laatste thema dat uit de interviews naar voren kwam is de afhankelijkheid van externe bronnen en PR. Zoals uit de literatuur bleek is een bepaalde mate van autonomie belangrijk voor het kunnen uitoefenen van een rol als waakhond (Kalogeropoulos et al., 2015).

Hiervoor is het van belang te weten welke kennis noodzakelijk is voor de financieel journalist, hoe deze te werk gaat en hoe de journalist omgaat met bronnen.

4.5.1 *Financiële kennis*

Acht van de tien journalisten geven aan dat een financiële opleiding of achtergrond onmisbaar is voor een financieel journalist. Hieronder wordt onder meer verstaan een financiële opleiding, financiële basiskennis, inzicht in economische principes, het kunnen lezen van een balans. Daarna volgen zelfstudie en praktijkervaring, en analytische vaardigheden.

“Ja, financiële journalistiek kan eigenlijk niet, daar mag je me quoten, zonder een goede financiële basisopleiding.” (Rene de Monchy, NvJ).

“Ja die is wel belangrijk maar die is ook wel, ik merk zelf bijvoorbeeld, ik ben opgeleid bedrijfskundige, dat je daar toch wel profijt van hebt. Ik merk het vooral bij mensen die die basis niet hebben, die ervaren het vaak als een gemis.” (Peter van Zadelhoff, RTL).

4.5.2 *Begrip financiële wereld*

Vervolgens wordt door vijf respondenten genoemd dat begrip van de financiële wereld een

voorwaarde is voor het uitoefenen van het vak.

“Ook in het begrijpen van die wereld. Ik geloof dat 80% van mijn studie ging ongeveer bij ABN AMRO werken of bij andere financiële instellingen en daar heb ik nog steeds contact mee, dus dan begrijp je ook een beetje hoe de financiële wereld werkt. Ik vind dat zelf een voordeel, want je merkt bij journalisten die daar helemaal niks mee hebben die snappen ook heel veel dingen niet.” (Peter van Zadelhoff, RTLZ).

“Ja als je echt serieus met de financiële wereld bezig bent dan heb je wel financiële kennis nodig natuurlijk, dan moet je wel een obligatie van een aandeel kunnen onderscheiden.” (Sander van Mersbergen, Algemeen Dagblad).

4.5.3 Interesse en een brede ontwikkeling

Drie journalisten geven aan dat interesse in de sector en een brede ontwikkeling onmisbaar zijn.

“Even denken, nou ja, een goede brede ontwikkeling, een soort algemene interesse is wel heel belangrijk dus dat je zelf al wel redelijkerwijs weet hoe het zou moeten lopen en dat je hoofd- van bijzaken kan onderscheiden, want je wordt dus inderdaad wel heel erg gevoed ook door een enorme PR-voorlichtingsmachine die graag wil dat het zo verteld wordt zoals zij willen dat het verteld wordt.” (Bart Meijer, Reuters).

4.5.4 Zelfstudie en ervaring

Drie journalisten vinden zelfstudie en praktijkervaring belangrijk voor het kunnen vervullen van het vak.

“Dus dat heb ik wel gedaan, soort zelfstudie, tussen de bedrijven door doe je dat er een beetje bij. Ik weet van een collega die iets vergelijkbaars doet over corporate finance, die probeert dan op die manier een beetje bij te spijkeren. En verder is het toch veel kennis bij anderen aftappen en dat doe ik heel erg veel en zo vergaar je natuurlijk die kennis.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

4.5.5 Analytische vaardigheden

Twee respondenten noemen analytische vaardigheden van belang voor de financieel journalist.

“In elk geval vind ik dat je moet kunnen abstraheren, dus je moet het los kunnen maken van het specifieke casus, voor zover dat kennis is, het is eigenlijk meer dat moet je kunnen of niet kunnen. Logisch redeneren hoort daarbij, analyseren hoort daarbij.” (Rene de Monchy, NvJ).

4.5.6 Werkwijze

De werkwijze van de bevroagde financieel journalisten uit zich vooral in het uitvoeren van onderzoek in de vorm van verzamelen van informatie en het doen van bronnenonderzoek. Behalve het nieuws scannen en jaarverslagen lezen, wordt aangegeven niet echt gebruik te maken van vaste routines. Veel nieuws wordt op eigen initiatief gezocht, hierbij speelt intuïtie een rol. Het woord intuïtie of voelsprietten is meerdere malen voorbijgekomen tijdens het interviewen. Ook het checken van feiten wordt genoemd. Tot slot is aangegeven dat onderzoek en analyse een rol spelen.

“Nou het is niet een standaard procedé. Nee het is gewoon heel veel bronnen, Twitter, ik hou allerlei publicaties bij van rapporten, ik hou andere media bij, buitenlandse media. Vooral veel gesprekken met andere mensen praten, mailen. Ik duik zo nu en dan in statline van CBS, als je bijvoorbeeld over de arbeidsmarkt iets wilt weten dan ga ik een beetje die statistieken induiken, ja door nieuwsgierigheid gedreven.” (Martin Visser, Financiële Telegraaf).

“Ja dat is heel verschillend eigenlijk. Ik doe het vrij intuïtief, je krijgt regelmatig tips dus dat is altijd wel een goede bron om ergens mee aan de gang te gaan. Je eigen verwondering is vaak wel een goede en voor de rest... ja ook een beetje intuïtie, dat je dingen hoort waarvan je denkt...” (Sander van Mersbergen, Algemeen Dagblad).

Bronnen die gebruikt worden zijn divers, genoemd zijn financieel-economische kranten zowel Nederlandse als buitenlandse kranten, websites, online platformen, specialistische websites en bladen, jaarverslagen, nieuwsfeeds, social media, economische bureaus bij banken, vakbonden, het CBS en Europese denktanks. Daarnaast betreft het personen, ongeveer de helft van de respondenten maakt gebruik van een vast netwerk, anderen benaderen bronnen ad hoc per onderwerp. Dit zijn voornamelijk personen die werkzaam zijn bij bedrijven, geen woordvoerders of PR-mensen. Een respondent vertelt dat veel

informatie zelf te vinden is dankzij internet:

“En tegenwoordig kan ik dat allemaal zelf opzoeken heb ik de woordvoerder eigenlijk niet meer nodig kan ik dat allemaal zelf uitvogelen.” (Andre Meinema, NOS).

Aangegeven wordt wel dat er een grote mate van afhankelijkheid van bronnen bestaat, voor een deel betreft dit afhankelijkheid vanwege de expertise van de bron die nodig is, maar vaker gaat het om de journalistieke bekrachtiging van een verhaal.

“Nou wij kunnen dat natuurlijk niet voorspellen, wij hebben altijd externen nodig, ik leef natuurlijk van de expertise van anderen, ik leun op deskundigheid van anderen en het is mijn rol om de juiste mensen te vinden, om niet te zeggen dit verhaal zal ongeveer kloppen dit is het dan weer door, dat je dan dat probeer ik wel te doen, dat is best wel moeilijk, om ook heel nadrukkelijk ook mensen te spreken te benaderen die wat dwarser denken.”

(Martin Visser, Financiële Telegraaf).

“Bronnen zijn 100%, als ik geen bronnen heb heb ik geen stuk, dan heb ik een analyse, als je het zo bekijkt, heb je alleen heb je bepaalde genres, je moet bronnen hebben en analyse maken, anders houdt het wel zo’n beetje op, kan ik geen nieuws maken, kan ik heel weinig.” (Ivo Bokkerink, Het Financieele Dagblad).

Claims kunnen niet altijd geverifieerd worden, in dat geval wordt een bron vaak niet gebruikt. Soms wordt gezocht naar meerdere bronnen en in een enkel geval wordt de bron toch gebruikt als dat journalistiek verantwoord is of de bron een belangrijk persoon betreft.

“Nou ja, als je het niet kunt verifiëren dan is het er niet. Dat is wel een ijzeren wet ja. Je kunt niet zomaar op een bron die je niet ‘on the record’ kunt opvoeren, ja daar kunt je niks mee.” (Peter van Zadelhoff, RTLZ).

“Nee dat kan niet altijd. Dan quote je het als ‘die en die zei’ of een anonieme bron zegt dat en dat en soms is het zelfs zo dat ik denk ja dat moet ik niet doen. Dus daar zit een gradatie in, heb je ze nodig kan je ze gebruiken maar het is niet altijd te verifiëren.” (Rene de Monchy, NvJ).

Uit de analyse blijkt dat voldoende autonomie wordt ervaren door de journalisten.

Afhankelijkheid van bronnen voor hun expertise is beperkt genoemd en afhankelijkheid

vanwege de relatie is helemaal niet genoemd. Dit laatste in tegenstelling tot de discussie in het publieke debat (Barber, 2009; Hollanders, 2015; Paling, 2015). Ook de theorie van Tambini (2010) waarin gesteld wordt dat financieel journalisten vanwege de complexiteit en snelheid waarmee gepubliceerd moet worden sneller naar PR grijpen, wordt niet bevestigd in dit onderzoek.

4.6 Beantwoording deelvragen

DV1: Welke rolperceptie bestaat bij de financieel journalist?

De eerste deelvraag kan worden beantwoord aan de hand van de volgende thema's: verschillende rollen van de financieel journalist, en de steeds veranderende omgeving die de rol van de journalist herschept.

De rolperceptie bij financieel journalisten in Nederland bestaat voornamelijk uit een rol als waakhond en een informerende rol. Dit gevolgd door de rollen onderzoeker, autoriteit, mobilisator, en het bepalen van eigen nieuws en agenda. Als voornaamste ontwikkelingen worden gezien technologische ontwikkelingen/digitalisering waardoor werk en verdienmodellen meer onder druk zijn komen te staan, en media meer impact hebben en een groter bereik, forse bezuinigingen in de mediasector, een toename van het PR- en woordvoerdersapparaat, de opkomst van meer specialistische platforms, het minder worden van de kwaliteit en kwantiteit, een toename van de werkdruk en het feit dat de journalist minder aanzien heeft en een wantrouwen ten opzichte van de journalistiek. De belangrijkste veranderingen voor de rol(perceptie) van de journalist zijn de toegenomen werkdruk, het omgaan met een overvloed aan data, een onbegrijpelijk geworden financiële sector, minder wordende kwaliteit en kwantiteit en het feit dat er meer vanuit het publiek/de lezer wordt gedacht, waar vroeger de journalist een meer paternalistische rol had. Dit sluit aan op de literatuur van Tambini (2010) waarin gesteld wordt dat financiële verslaggeving steeds complexer en specialistischer wordt.

DV2: Hoe ziet de financieel journalist een rol als waakhond?

De tweede deelvraag kan worden beantwoord met deze thema's: het belang dat de journalisten aan een rol als waakhond hechten, en de verschillende aspecten van een rol als waakhond.

Het belang dat financieel journalisten aan de rol als waakhond hechten uit zich voornamelijk in het controleren van de macht, het signaleren en blootstellen van misstanden, het bieden van een gediversifieerd beeld aan bronnen en het doen van onderzoek. Daarnaast wordt nog aangegeven dat er beperkte middelen zijn om deze rol goed uit te kunnen oefenen. Twee journalisten zien een rol als waakhond onlosmakelijk verbonden aan het vak van journalist en als noodzakelijk voor de sector waarin zij werkzaam zijn, maar hebben beperkte tijd en middelen hiervoor. De belangrijkste aspecten van een rol als waakhond zijn het doen van onderzoeksjournalistiek, het signaleren en blootstellen van misstanden en het informeren van het publiek. Dit komt overeen met de literatuur van Coronel (2010) en Hanitzsch (2007) die laat zien dat onderzoeksjournalistiek de belangrijkste vorm van een rol als waakhond is.

DV3: In hoeverre acht de financieel journalist het mogelijk een rol als waakhond te vervullen?

De derde deelvraag wordt beantwoord met de thema's: voorwaarden voor het vervullen van een rol als waakhond, en de afhankelijkheid van bronnen en PR.

Als voorwaarden worden goede faciliteiten vanuit de eigen organisatie, wetgeving en de juiste journalistiek eigenschappen genoemd als belangrijkste voorwaarden. Dit gevolgd door steun vanuit de eigen organisatie, toegang tot informatie en transparantie. De meeste journalisten vinden dat deze voorwaarden aanwezig zijn. Aangegeven wordt door de complexiteit van de sector niet te kunnen voorspellen of er een crisis op komst is. De kennis die zij nodig achten om hun functie goed te kunnen uitoefenen valt uiteen in financiële kennis, begrip van de financiële wereld, interesse in de sector en een brede ontwikkeling, zelfstudie en ervaring, en analytische vaardigheden. De afhankelijkheid van bronnen is groot, maar niet per se door gebrek aan kennis, meer voor de journalistieke bekrachtiging. Dit komt niet overeen met de theorie van Augey en Brin (2004) en Manning (2013), die stellen dat vanwege de complexiteit en benodigde kennis van de sector, financieel journalisten meer afhankelijk zijn van externe bronnen dan de algemene journalistiek. Autonomie is een voorwaarde voor het kunnen uitoefenen van een rol als waakhond (Kalogeropoulos et al., 2015). Gezien het voorgaande kan gesteld worden dat de financieel journalisten in dit onderzoek voldoende autonomie ervaren om een rol als

waakhond te kunnen vervullen. Ook de verklaringen vanuit het onderzoek van Tambini (2010) en Manning (2013) voor de falende onderzoeksjournalistiek, zoals de routinematige nieuwsagenda van de financiële journalistiek, en complexiteit van derivaten en hedge fondsen die ervoor zorgen dat de journalist vertrouwt op de aangeleverde informatie en wellicht minder kritische vragen stelt, wordt niet direct herkend. Van routines is nauwelijks sprake, afgezien van het scannen van ander nieuws.

5 Conclusie & discussie

In dit thesisonderzoek staan de betekenissen, ervaringen en gezichtspunten van financieel journalisten in Nederland centraal. Het gaat om een verkennend, exploratief onderzoek waarbij als centrale onderzoeksvraag is gesteld: *‘Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?’*. Om tot beantwoording van deze onderzoeksvraag te komen, zijn drie deelvragen geformuleerd: *‘Welke rolperceptie bestaat bij de financieel journalist?’*, *‘Hoe ziet de financieel journalist een rol als waakhond?’* en *‘In hoeverre acht de financieel journalist het mogelijk een rol als waakhond te vervullen?’*. Met behulp van diepte-interviews met tien financieel journalisten in Nederland is informatie verzameld om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag. De beantwoording van de deelvragen is in het vorige hoofdstuk behandeld. Dit hoofdstuk behandelt de beantwoording van de hoofdvraag. Vervolgens komen de wetenschappelijke en praktische implicaties van het onderzoek aan bod, gevolgd door de limitaties en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

5.1 Conclusie

Door middel van diepte-interviews is onderzocht hoe belangrijk een rol als waakhond is binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland. Met behulp van thematische analyse van de transcripten is via open, axiale en selectieve codering gekomen tot een aantal thema's waarmee antwoord is gegeven op de gestelde deelvragen. Met deze antwoorden kan de centrale onderzoeksvraag van deze thesis beantwoord worden.

De centrale onderzoeksvraag luidt *‘Hoe belangrijk is de rol als waakhond binnen de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland?’* Op basis van de interviews en het beantwoorden van de deelvragen kunnen we concluderen dat deze rol heel belangrijk is. Bijna alle journalisten vinden dit een van de belangrijkste rollen. Uit de resultaten blijkt dat de waakhond als een van de twee belangrijkste rollen wordt gepercipieerd door financieel journalisten, naast een informerende rol. Dit sluit aan bij de literatuur uit het theoretisch kader (Coronel, 2010; Hanitzsch, 2007; Mellado, 2014; Oosterveld & Oostveen, 2013; Van der Stoep, 2013). De definitie die in dit onderzoek gebruikt is voor een rol als waakhond is de volgende: *‘het bewaken van de democratie door het doen van diepgravend,*

onafhankelijk onderzoek naar het functioneren van de instellingen van een land, het signaleren van misstanden, en het ter verantwoording roepen van de gevestigde macht.'

Deze werd grotendeels herkend, met name het doen van onderzoek en het signaleren van misstanden, maar het bewaken van de democratie vonden sommige journalisten net iets te 'hoogdravend' en 'pretentief'. Onderzoeksjournalistiek en het signaleren en blootstellen van misstanden zijn de belangrijkste vormen van een rol als waakhond volgens de journalisten. De meest belangrijke ontwikkelingen zijn technologische ontwikkelingen/digitalisering, met als gevolg dat door de journalisten een enorm toegenomen werkdruk wordt ervaren. Uit de interviews blijkt dat de meeste voorwaarden die nodig zijn om een rol als waakhond te kunnen vervullen wel aanwezig zijn. Er is wel enige afhankelijkheid van bronnen, maar niet meer dan in de 'algemene' journalistiek. Er blijkt voldoende mate van autonomie. Los van het feit dat de journalisten vinden dat zij vanwege de complexiteit niet in staat zijn een financiële crisis te voorspellen, is de houding van de journalisten dat een rol als waakhond goed uitgeoefend kan worden. Aangegeven is ook dat er beperkte tijd en middelen zijn, dit wordt meer als een risico voor de toekomst van het vak genoemd dan als een belemmering voor het vervullen van een rol als waakhond.

5.2 Discussie

Met dit thesisonderzoek is getracht inzicht te verschaffen in de rolperceptie van financieel journalisten in Nederland, en meer specifiek de perceptie van een rol als waakhond. De conclusie van dit onderzoek, dat de rol van waakhond heel belangrijk is, sluit aan bij een aantal theorieën (Coronel, 2010; Hanitzsch, 2007; Mellado, 2014; Oosterveld & Oostveen, 2013; Van der Stoep, 2013), waarbij in gedachten moet worden gehouden dat deze laatste onderzoeken zich op algemeen journalisten richten en voor een groot deel in het buitenland zijn uitgevoerd. De verschillende rollen uit de literatuur bleken nuttig bij het in kaart brengen van de genoemde rollen door de financieel journalisten. De stelling van Hermans, Vergeer en Pleijter (2011) dat de financiële journalistiek onder druk staat door gebrek aan geld en tijd wordt bevestigd in dit onderzoek. Ondanks dat zijn er slechts twee respondenten die vinden dat dit hun rol als waakhond in de weg staat, blijktbaar hoeft dit in de rolperceptie van de journalisten geen belemmering voor het uitoefenen van een rol als waakhond te zijn. Het model van Mellado (2014) waarin zes dimensies van professionele

journalistieke rollen worden onderscheiden is tegenstrijdig met de resultaten uit dit onderzoek. Mellado stelt dat de meest belangrijke rol die van de verspreider van nieuws is, gevolgd door entertainment en 'civic'. De rol van waakhond komt in haar onderzoek nauwelijks naar voren. Dit kan te maken hebben met het feit dat op algemene journalistiek is gefocust, waar dit onderzoek zich volledig richt op de financieel journalist. Een ontwikkeling als burgerjournalistiek die de rol van de journalist verandert volgens Hermans, Vergeer en Pleijter (2011) wordt niet of nauwelijks genoemd door de financieel journalisten. Een plausibele verklaring hiervoor is de specifieke en complexe sector waar financieel journalisten over schrijven. De onlosmakelijke PR en beïnvloeding zoals beschreven door Kalogeropoulos et al. (2015) moet in dit onderzoek genuanceerd worden; er is een enorme toename aan het PR en woordvoerdersapparaat waargenomen, maar van beïnvloeding lijkt geen sprake. Tevens blijkt dat de onderzochte journalisten, ondanks de noodzaak aan bronnen, voldoende autonomie ervaren, dit spreekt de resultaten tegen uit het onderzoek door Aughey en Brin (2004). Verklaringen voor de falende onderzoeksjournalistiek zoals door Manning (2013) beschreven komen voor een deel overeen met de resultaten uit dit onderzoek. De complexiteit wordt als de belangrijkste oorzaak genoemd, de routinematige nieuwsagenda zoals Manning omschrijft is niet herkend. Gebrek aan tijd en middelen wordt wel herkend (Doyle, 2006). De stelling van Van Romondt Vis en Deuze (2014) dat de financiële journalistiek niet kan of moet voorspellen, kan met dit onderzoek bevestigd worden.

Wat organisaties kunnen meenemen uit dit onderzoek is bijvoorbeeld de ervaren toegenomen werkdruk en het gebrek aan tijd en middelen. De sector worstelt al langer met verdienmodellen. Een opvallende uitkomst van het onderzoek was dat een aantal journalisten aangaf niet vaak over zijn functie na te denken, dit punt zou meegenomen kunnen worden in het begeleiden van journalisten binnen organisaties. Ook het feit dat de complexiteit van de sector veel genoemd werd kan gebruikt worden door organisaties door bijvoorbeeld meer aan scholing en cursussen te verzorgen. Financiële kennis en begrip van de financiële wereld worden als belangrijkste noodzakelijke elementen genoemd voor een financieel journalist.

Voor het onderzoek zijn tien financieel journalisten geïnterviewd, dit bleek een goede methode om de betekenissen, ervaringen en gezichtspunten van de journalisten te

achterhalen. Door de open vraagstelling vertelden de respondenten spontaan over de verschillende onderwerpen van het onderzoek en werd meer informatie verzameld dan verwacht. Om een volledig beeld te krijgen en tevens uit interesse werd vaak door de interviewer doorgevraagd. Dit heeft af en toe geresulteerd in lange interviews en transcripten waarvan niet alle informatie bruikbaar is, maar voor een volledig beeld van deze onderzoeksgroep heeft het wel bijgedragen. Bij vraag zeven van de vragenlijst bleken veel journalisten moeite te hebben met het woord 'aspecten', dit werd tijdens de interviews toegelicht, maar zou bij een volgend onderzoek anders geformuleerd kunnen worden. Na de eerste twee interviews is de vraag over de recente financiële crisis toegevoegd. Dit is gedaan omdat hiermee waardevolle informatie over rolperceptie en een reactie op de kritiek op financiële journalistiek naar voren kwamen, die bijgedragen hebben aan inzicht in de rolperceptie van de journalisten. Wat betreft de validiteit moet vermeld worden dat deze wat beperkt is vanwege de relatief kleine steekproef van tien personen. Aan de andere kant betreft het werkveld van de onderzoeksgroep een nichemarkt waarbij heel zorgvuldig is gezocht naar respondenten die een goed en divers beeld van de groep representeren.

Nader onderzoek zou zich toe kunnen spitsen op verdienmodellen, dit werd door een aantal journalisten genoemd als onderwerp voor verdere discussie. Tevens wordt duidelijk uit de analyse dat bezuinigingen en het beperkter worden van tijd en middelen enorm drukt op de onderzoeksjournalistiek. Een inhoudsanalyse van artikelen door financieel journalisten van een breed scala aan media in Nederland kan een waardevolle aanvulling zijn op dit thesisonderzoek. Dit zou uitgevoerd kunnen worden aan de hand van de uitgangspunten van Mellado waarmee een rol als waakhond zichtbaar is in nieuwsartikelen (2014). Op die manier kan de roluitoefening in praktijk worden getoetst op basis van de uitkomsten van dit onderzoek (Hanitzsch & Vos, 2017).

Literatuur

- Augey, D., & Brin, C. (2004). Media and manias. News and economic decision-making. In *6th world media economics conference centre d'études sur les médias and journal of media economics HEC Montréal*, 12-15.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek* (Tweede druk). Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Barber, L. (2009, 21 april). A flawed first draft of history. *Financial Times* (opinie). Geraadpleegd op <https://next.ft.com/content/95c4cf3e-2ea7-11de-b7d3-00144feabdc0>
- Bardoel, J. (Ed.). (2002). *Journalistieke cultuur in Nederland*. Amsterdam University Press.
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Den Haag: Boom|Lemma.
- Borden, M. J. (2007). The role of financial journalists in corporate governance. *Fordham Journal Of Corporate & Financial Law*, 12(2), 311-369.
- Buijs, K. (2011) (2e herziene druk). *Journalistieke kwaliteit in het crossmediale tijdperk*. Den Haag: Boom Lemma.
- CBS (2018). Meer vertrouwen in elkaar en instituties. Geraadpleegd op 28-07-2018 op <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/22/meer-vertrouwen-in-elkaar-en-instituties>
- Coronel, S. (2010). Corruption and the watchdog role of the news media. *Public sentinel: News media & governance reform*, 111-136.
- Davies, N. (2008). *Flat earth news: An award-winning reporter exposes falsehood, distortion and propaganda in the global media*. Londen: Chatto & Windus.
- Deuze, M. (2002). National news cultures: a comparison of Dutch, German, British, Australian, and US journalists. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 79(1), 134-149.
- Deuze, M. (2005). What is journalism? *Journalism*, 6(4), 442-464.
- Deuze, M., & Witschge, T. (2017). Beyond journalism: Theorizing the transformation of journalism. *Journalism*, doi:10.1177/1464884916688550.
- Donsbach, W. (2008). Journalists' role perceptions. In W. Donsbach (Ed.), *The international*

- encyclopedia of communication*, 6, 2605-2610. Malden: Blackwell.
- Expertisecentrum Journalistiek (2014). *Financiële journalistiek: de crisis voorbij*. Geraadpleegd op <http://www.expertisecentrumjournalistiek.nl/financiele-journalistiek-de-crisis-voorbij/>
- Genootschap van Hoofdredacteuren (2008). Code voor de journalistiek. Geraadpleegd op <http://www.genootschapvanhoofdredacteuren.nl/het-genootschap/code-voor-de-journalistiek/>
- Gilbert, N. (2008). *Researching social life*. Los Angeles: Sage.
- Habermas, J. (2006). Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? the impact of normative theory on empirical research. *Communication theory*, 16(4), 411-426. doi:10.1111/j.1468-2885.2006.00280.x
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge University Press.
- Hanitzsch, T. (2007). Deconstructing journalism culture: Toward a universal theory. *Communication theory*, 17(4), 367-385. doi:10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x
- Hanitzsch, T., Hanusch, F., Mellado, C., Anikina, M., Berganza, R., Cangoz, I., Coman, M., Hamada, B., Hernandez, M.E., Karadjov, C.D., Virginia Moreira, S., Mwesige, P.G., Lee Plaisance, P., Reich, Z., Seethaler, J., Skewes, E.A., Vardiansyah Noor, D., & Kee Wang Yuen, E. (2011). Mapping journalism cultures across nations: A comparative study of 18 countries. *Journalism Studies*, 12(3), 273-293. doi:10.1080/1461670X.2010.512502
- Hanitzsch, T., & Vos, T. P. (2017). Journalistic roles and the struggle over institutional identity: The discursive constitution of journalism. *Communication Theory*, 27(2), 115-135.
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited, *Journalism Studies*, 2(2), 261-280
- Hazeu, C. A. (2011). De crisis, de bank en de wet. *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, 43(2), 138-148.
- Hermans, E. A. H. M., Vergeer, M. R. M., & Pleijter, A. R. J. (2011). *Nederlandse journalisten in 2010: Onderzoek naar de kenmerken van de beroepsgroep, professionele opvattingen en het gebruik van digitale media in het journalistieke werk*. Nijmegen:

RU.

Hollanders, D. (2015, 25 februari). De cockpit is niet leeg! *Follow the Money* (column).

Geraadpleegd op <https://www.ftm.nl/artikelen/de-cockpit-juist-niet-leeg>

Janowitz, M. (1975). Professional models in journalism: the gatekeeper and the advocate. *Journalism Quarterly*, 52(4), 618-662.

Kalogeropoulos, A., Svensson, H. M., Van Dalen, A., Albaek, E., & De Vreese, C. (2015). Are watchdogs doing their business? Media coverage of economic news. *Journalism*, 16(8), 993-1009. doi: 10.1177/1464884914554167

Kleinnijenhuis, J., & Atteveldt, W. (2008, 20 oktober). Journalist voer in crisis te weinig op eigen kompas. *Trouw* (nieuws). Geraadpleegd op <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1193437/2008/10/20/Journalist-voer-in-crisis-te-weinig-op-eigen-kompas.dhtml>

Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2007). *The elements of journalism: What newspeople should know and the public should expect* (First revised edition. Completely updated and revised). New York: Three Rivers Press. Geraadpleegd op <http://catdir.loc.gov/catdir/enhancements/fy0735/2006023159-s.html>

Legard, R., Keegan, J., & Ward, K. (2003). In-depth interviews. *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers*, 138-169. Geraadpleegd op <https://scholar.google.nl/>

Luyendijk, J. (2015). *Dit kan niet waar zijn. Onder bankiers*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Atlas Contact.

Manning, P. (2013). Financial journalism, news sources and the banking crisis. *Journalism*, 14(2), 173-189. doi:10.1177/1464884912448915

Mellado, C. (2014). Professional roles in news content. *Journalism Studies*, 4, 596-614. doi: 10.1080/1461670X.2014.922276

Miller, G. S. (2006). The press as a watchdog for accounting fraud. *Journal of Accounting Research*, 44, 1001-1033. doi:10.1111/j.1475-679X.2006.00224.x

Ministerie van Financiën (2013). Kabinetsvisie Nederlandse bankensector. Geraadpleegd op <https://www.nvb.nl/publicaties-standpunten/publicaties/3941/visie-verantwoording-en-transparantie-in-de-nederlandse-banksector.html>

NVJ (Nederlandse Vereniging van Journalisten) (2008). Code voor de Journalistiek.

- Geraadpleegd op 20 maart 2016 op <https://www.nvj.nl/wat-wij-doen/dossiers/ethiek/code-voor-de-journalistiek>
- Oosterveld, M., & Oostveen, M. (2013). Van 'public watchdog' naar 'public watchblog': het EHRM en journalistieke weblogs. *Mediaforum*, 25(6), 146-153.
- Paling, R. (2015, 6 maart). Populistische antropoloog fileert bankierslingo. *Banking Review* (opinie). Geraadpleegd op <http://www.bankingreview.nl/artikel/27954/populistische-antropoloog-fileert-bankierslingo>
- Picard, R. G., Selva, M., & Bironzo, D. (2014). Media coverage of banking and financial news. *Reuters Institute of Journalism/Prime Research*. Geraadpleegd op http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Media%20Coverage%20of%20Banking%20and%20Financial%20News_0.pdf
- Raad voor de Journalistiek (2015). Leidraad. Geraadpleegd op <https://www.rvdj.nl/leidraad>
- Reese, S. D. (2001). Understanding the global journalist: A hierarchy-of-influences approach. *Journalism Studies*, 2(2), 173-187. doi:10.1080/14616700118394
- Rijksoverheid. Geraadpleegd op 5 februari 2016 op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kredietcrisis>
- Shoemaker, P., & Reese, S. (1996). *Mediating the message: theories of Influences on mass media content*. 2nd edn. New York: Longman.
- Shoemaker, P. J. (2006). News and newsworthiness: A commentary. *Communications*, 31(1), 105-111
- Shoemaker, P. J., & Vos, T. (2009). *Gatekeeping theory*. Routledge.
- Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (2013). *Mediating the message in the 21st century: A media sociology perspective*. Routledge.
- Skovsgaard, M., Albaek, E., Bro, P., & De Vreese, C. (2013). A reality check: How journalists' role perceptions impact their implementation of the objectivity norm. *Journalism* 14(1), 22-42. doi:10.1177/1464884912442286
- Starkman, D. (2014). *The watchdog that didn't bark. The financial crisis and the disappearance of investigative journalism*. Columbia University Press.
- Tambini, D. (2008). *What is financial journalism for? Ethics and responsibility in a time of crisis and change*. London: Polis and the London School of Economics.

- Tambini, D. (2010). What are financial journalists for? *Journalism Studies*, 11(2), 158-174.
doi:10.1080/14616700903378661
- Van Dalen, A., De Vreese, C., & Albaek, E. (2010). Studying journalistic role conceptions and content cross-nationally. How wide is the gap between theory and practice? *In 3rd European Communication Conference in Hamburg*, 12-15.
- Van Dale (2017). Geraadpleegd op <http://vandale.nl>
- Van der Stoep, J. (2013). Is de journalistiek de waakhond van de democratie? Pleidooi voor een betrokken journalistiek. *Sophie*, 3(6), 4-9.
- Van der Wurff, R., & Schönbach, K. (2011). De effectiviteit van journalistieke codes: Een literatuurstudie. *Amsterdam: Amsterdam School of Communication Research*.
- Van Eijk, D. (2005). *Investigative Journalism in Europe*. Amsterdam: VVOJ.
- Van Eijk, D. (2009). Onderzoeksjournalistiek en de kredietcrisis. In Machteld Bouman en Ditty Eimers (red.), *Jaarboek Onderzoeksjournalistiek 2009*. VVOJ, 2009. ISBN 978-94-90527-01-3, 13-17. Geraadpleegd op 6 maart 2016 op <http://www.dickvaneijk.nl/journalistiek/onderzoeksjournalistiek-en-de-kredietcrisis/>
- Van Eijk, D. (2014, 13 september). Bijt de journalist nog wel door? *NRC* (verslaggeving). Geraadpleegd op <http://www.nrc.nl/handelsblad/2014/09/13/bijt-de-journalist-nog-wel-door-1417411>
- Van Romondt Vis, P., & Deuze, M. (2014). Kan de financiële journalistiek in deze tijd nog als waakhond functioneren? *De Nieuwe Reporter* (onderzoek). Geraadpleegd op <http://www.denieuwereporter.nl/2014/04/kan-de-financiele-journalistiek-in-deze-tijd-nog-als-waakhond-functioneren/>
- Weaver, D. H., & Wilhoit, G. C. (1991). *The American journalist* (2nd ed.). Bloomington: Indiana University Press.
- Weaver, D. H., & Wilhoit, G. C. (1996). *The American journalist in the 1990s: U.S. news people at the end of an era*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Willnat, L., Weaver, D. H., & Choi, J. (2013). The global journalist in the twenty-first century: A cross-national study of journalistic competencies. *Journalism Practice*, 7(2), 163-183.

Bijlage A: vragenlijst interviews

Algemeen:

- Naam
- Leeftijd
- Opleiding / achtergrond
- Waar werkzaam
- Hoe lang werkzaam als journalist
- Specialisme

De verschillende rollen van financieel journalisten

1. Welke rollen dicht je jezelf toe in je functie als financieel journalist?
2. Zijn er rollen die je niet hebt genoemd, maar die je wel van belang vindt voor de functie?
3. Welk belang hecht je aan een rol als waakhond? *(In deze thesis is de rol van waakhond gedefinieerd als volgt: 'het bewaken van de democratie door het doen van diepgravend, onafhankelijk onderzoek naar het functioneren van de instellingen van een land, het signaleren van misstanden, en het ter verantwoording roepen van de gevestigde macht.')*
4. N.a.v. de recente crisis is er het e.e.a. geschreven over de rol van de financiële journalistiek. Hoe sta jij hier tegenover?

De steeds veranderende omgeving die de rol van de journalist herschept

5. Welke ontwikkelingen in de in de financiële wereld, in de mediasector of in de economie, zijn van invloed op het vak van financieel journalist?
6. Hoe beïnvloeden deze ontwikkelingen de rol van financieel journalist?

Meerdere verschijningsvormen van een rol als waakhond

7. Uit welke aspecten bestaat een rol als waakhond in jouw optiek en kun je een volgorde van belangrijkheid aangeven?

Voorwaarden om een rol als waakhond te kunnen uitoefenen

8. Welke voorwaarden heb je nodig om een rol als waakhond te kunnen uitoefenen?
9. In hoeverre zijn deze voorwaarden aanwezig? En binnen de organisatie waar je werkt?
10. In welke mate heb je het gevoel dat je een waakhondfunctie vervult ten opzichte van de financiële sector?

Afhankelijkheid van externe bronnen en PR

11. Welke kennis is noodzakelijk om dit vak uit te oefenen, en hoe belangrijk is financiële kennis?
12. Hoe ga je te werk om aan informatie en nieuws te komen/welke methodes of routines volg je?
13. Welke bronnen gebruik je?
14. Hoe afhankelijk ben je van bronnen?
15. Kun je claims van je bronnen altijd verifiëren? Indien niet, hoe ga je hiermee om?
16. Heb je verder nog opmerkingen of aanvullingen?

Bedankt voor je medewerking!

Bijlage B: Codeboom

Theoretische concepten

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Afhankelijkheid externe bronnen en PR

Selectieve codering

Niet afhankelijk van bronnen

Niet afhankelijk van bronnen

Niet afhankelijk van bronnen

Heel afhankelijk van bronnen

Heel afhankelijk van bronnen

Heel afhankelijk van bronnen

Heel afhankelijk van bronnen

Analytische vaardigheden noodzakelijk

Analytische vaardigheden noodzakelijk

Analytische vaardigheden noodzakelijk

Analytische vaardigheden noodzakelijk

Begrip financiële wereld noodzakelijk

Begrip financiële wereld noodzakelijk

Begrip financiële wereld noodzakelijk

Ervaring noodzakelijk

Financiële kennis noodzakelijk

Financiële kennis noodzakelijk

Axiale codering

Afhankelijkheid bronnen: bronnen geen standaard gebruik

Afhankelijkheid bronnen: bronnen geen standaard gebruik

Afhankelijkheid bronnen: bronnen geen standaard gebruik

Afhankelijkheid bronnen: heel afhankelijk van bronnen

Afhankelijkheid bronnen: heel afhankelijk van bronnen

Afhankelijkheid bronnen: heel afhankelijk van bronnen

Afhankelijkheid bronnen: heel afhankelijk van bronnen

Kennis: analytische vaardigheden

Kennis: analytische vaardigheden

Kennis: analytische vaardigheden

Kennis: analytische vaardigheden

Kennis: begrip financiële wereld

Kennis: begrip financiële wereld

Kennis: begrip financiële wereld

Kennis: ervaring

Kennis: financiële kennis noodzakelijk

Kennis: financiële kennis noodzakelijk

Open codering

Afhankelijkheid bronnen: geen routine/ad hoc

Afhankelijkheid bronnen: zelf de regie houden

Afhankelijkheid bronnen: door internet veel zelf te vinden

Afhankelijkheid bronnen: totaal afhankelijk van sector door complexiteit

Afhankelijkheid bronnen: heel afhankelijk

Afhankelijkheid bronnen: 90% verhalen uit bronnen

Afhankelijkheid bronnen: een bron is geen bron

Kennis: hoofd- en bijzaken onderscheiden

Kennis: logisch redeneren

Kennis: analyseren

Kennis: abstraheren

Kennis: begrip financiële wereld

Kennis: economische sector

Kennis: sectorkennis

Kennis: ervaring

Kennis: lezen jaarverslagen en prospectussen

Kennis: complexe producten

Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële opleiding
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: invreten in materie
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: inzicht in economische principes
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: gespecialiseerde media veel kennis en onderzoek nodig
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: basiskennis
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: balans kunnen lezen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kenniskloof gevaar in financiële sector
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: cursussen op vakgebied
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Financiële kennis noodzakelijk	Kennis: financiële kennis noodzakelijk	Kennis: jaarrekening lezen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Interesse en brede ontwikkeling noodzakelijk	Kennis: interesse en brede ontwikkeling	Kennis: zekere mate van intelligentie
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Interesse en brede ontwikkeling noodzakelijk	Kennis: interesse en brede ontwikkeling	Kennis: nieuwsgierigheid/belangstelling voor economisch nieuws
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Interesse en brede ontwikkeling noodzakelijk	Kennis: interesse en brede ontwikkeling	Kennis: brede ontwikkeling
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Zelfstudie noodzakelijk	Kennis: zelfstudie en praktijk	Kennis: zelfstudie
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Zelfstudie noodzakelijk	Kennis: zelfstudie en praktijk	Kennis: learning on the job
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Zelfstudie noodzakelijk	Kennis: zelfstudie en praktijk	Kennis: bij collega's aftappen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Zelfstudie noodzakelijk	Kennis: zelfstudie en praktijk	Kennis: goed luisteren
Afhankelijkheid externe bronnen en PR		Werkwijze: bespreken met collega's	Werkwijze: bespreken met collega's
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: gesprekken

Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnen bellen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: mensen spreken
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: informele contacten opbouwen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: afspraken
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: netwerk
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: tips
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Bronnenonderzoek	Werkwijze: bronnenonderzoek	Werkwijze: netwerk met professionals opbouwen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Eigen initiatief	Werkwijze: eigen initiatief	Werkwijze: eigen verwondering
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Eigen initiatief	Werkwijze: eigen initiatief	Werkwijze: eigen dingen doen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Eigen initiatief	Werkwijze: eigen initiatief	Werkwijze: intuïtief
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Feiten checken	Werkwijze: feiten checken	Werkwijze: hoor en wederhoor
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Feiten checken	Werkwijze: feiten checken	Werkwijze: feiten checken
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Feiten checken	Werkwijze: feiten checken	Werkwijze: verifiëren
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: gedragsverklaringen zoeken
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: volgen Tweede Kamer
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: kwartaalcijfers is routine
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: lezen mail, nieuws, jaarverslagen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: het vreemde volgen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: signalen opvangen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: volgen agenda's bedrijven

Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: statistieken en contacten bij CBS
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: Europese denktanks
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: eigen ideeën onderzoeken
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: volg het geldspoor
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: Twitter
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: bureauonderzoek
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: informatie verzamelen
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: informatie verzamelen	Werkwijze: wat is er niet goed geregeld/wat gaat fout
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: journalistieke contrapunt zoeken	Werkwijze: journalistieke contrapunt zoeken
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: onderzoeken/analyseren	Werkwijze: onderzoeken/analyseren
Afhankelijkheid externe bronnen en PR	Onderzoek	Werkwijze: onderzoeken/analyseren	Werkwijze: research
Afhankelijkheid externe bronnen en PR		Werkwijze: wapenen tegen woordvoerders	Werkwijze: wapenen tegen woordvoerders
Belang rol als waakhond	Agenda setting	Waakhond: agenda settend	Waakhond: agenda settend
Belang rol als waakhond	Controle van de macht	Waakhond: controle van de macht	Waakhond: definitie is wel de kern
Belang rol als waakhond	Controle van de macht	Waakhond: controle van de macht	Waakhond: heel belangrijke rol
Belang rol als waakhond	Controle van de macht	Waakhond: controle van de macht	Waakhond: controle van de macht
Belang rol als waakhond	Controle van de macht	Waakhond: controleren/verifiëren	Waakhond: toetsbaar maken
Belang rol als waakhond	Controle van de macht	Waakhond: controleren/verifiëren	Waakhond: controleren/verifiëren
Belang rol als waakhond	Controle van de macht	Waakhond: controleren/verifiëren	Waakhond: bedrijfsleven in de gaten houden
Belang rol als waakhond	Diversificatie in bronnen	Waakhond: diversificatie in bronnen	Waakhond: op zoek naar kritische geluiden
Belang rol als waakhond	Diversificatie in bronnen	Waakhond: diversificatie in bronnen	Waakhond: welke mensen laat je aan het woord
Belang rol als waakhond	Diversificatie in bronnen	Waakhond: diversificatie in bronnen	Waakhond: ook bronnen die dwarsere denken gebruiken
Belang rol als waakhond	Diversificatie in bronnen	Waakhond: diversificatie in bronnen	Waakhond: andere verhaal/kant laten zien
Belang rol als waakhond	Diversificatie in bronnen	Waakhond: diversificatie in bronnen	Waakhond: juiste bronnen

Belang rol als waakhond	Geen onheilsprofeet/aanjager crisis	Waakhond: geen onheilsprofeet/aanjager crisis	Waakhond: geen onheilsprofeet
Belang rol als waakhond	Geen onheilsprofeet/aanjager crisis	Waakhond: geen onheilsprofeet/aanjager crisis	Waakhond: geen aanstichter crisis
Belang rol als waakhond	Noodzakelijk voor sector	Waakhond: noodzakelijk voor sector	Waakhond: reinigende werking
Belang rol als waakhond	Onderzoeken	Waakhond: onderzoek doen	Waakhond: onderzoek doen
Belang rol als waakhond	Onderzoeken	Waakhond: onderzoek doen	Waakhond: documenten op orde
Belang rol als waakhond	Onderzoeken	Waakhond: onderzoek doen	Waakhond: verdieping tov internet
Belang rol als waakhond	Mobilisator	Waakhond: tot actie aanzetten	Waakhond: zet aan tot druk/actie
Belang rol als waakhond	Mobilisator	Waakhond: tot actie aanzetten	Waakhond: impact media door druk uit samenleving
Belang rol als waakhond	Informerend	Waakhond: verslag doen	Waakhond: verslag doen
Belang rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Waakhond: zaken blootleggen	Waakhond: openbaar maken
Belang rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Waakhond: zaken blootleggen	Waakhond: aan het licht brengen/openbaar maken
Belang rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Waakhond: zaken blootleggen	Waakhond: signaleren
Kritiek nav recente crisis	Gefaald als waakhond	Kritiek: echt steken laten vallen	Kritiek: steken laten vallen
Kritiek nav recente crisis	Gefaald als waakhond	Kritiek: echt steken laten vallen	Kritiek: te weinig onderzoek gedaan
Kritiek nav recente crisis	Gefaald als waakhond	Kritiek: echt steken laten vallen	Kritiek: wereldwijd journalistiek steken laten vallen
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: niet te voorspellen	Kritiek: onvoorspelbaarheid financiële sector grootste probleem
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: niet te voorspellen	Kritiek: je hebt alleen de aanknopingspunten die er zijn
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: niet te voorspellen	Kritiek: niet te voorspellen
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: autoriteit kennis en macht ontbreekt om echt te kunnen aanspreken
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: zelfs mensen in de sector en bestuurders zagen het niet aankomen
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: eerlijk zijn
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: kennisachterstand van gespecialiseerde journalisten wordt onderschat
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: financiële sector te ingewikkeld geworden
Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: je loopt altijd achter het nieuws aan

Kritiek nav recente crisis	Complexiteit sector	Kritiek: te weinig begrip van complexe sector	Kritiek: complexiteit van de sector
Veranderende omgeving die rol herschept	Bezuinigingen mediawereld	Veranderingen: redacties krimpen door bezuinigingen	Veranderingen: redacties brokkelen af door minder budgetten
Veranderende omgeving die rol herschept	Bezuinigingen mediawereld	Veranderingen: redacties krimpen door bezuinigingen	Veranderingen: forse bezuinigingen
Veranderende omgeving die rol herschept	Bezuinigingen mediawereld	Veranderingen: redacties krimpen door bezuinigingen	Veranderingen: wereldwijd steeds minder journalisten
Veranderende omgeving die rol herschept	Complexiteit sector toegenomen	Invloed veranderingen: onbegrijpelijke sector	Invloed veranderingen: duiding belangrijker dan ooit
Veranderende omgeving die rol herschept	Complexiteit sector toegenomen	Invloed veranderingen: onbegrijpelijke sector	Invloed veranderingen: fin journ geen inzicht in sector
Veranderende omgeving die rol herschept	Complexiteit sector toegenomen	Veranderingen: financiële sector onbegrijpelijk ingewikkeld geworden	Veranderingen: financiële sector onbegrijpelijk ingewikkeld geworden
Veranderende omgeving die rol herschept	Journalist minder aanzien	Veranderingen: aanzien journalist minder	Veranderingen: wantrouwen tov journalist
Veranderende omgeving die rol herschept	Journalist minder aanzien	Veranderingen: aanzien journalist minder	Veranderingen: aanzien journalist minder
Veranderende omgeving die rol herschept	Kwaliteit en kwantiteit achteruit	Invloed veranderingen: kwaliteit en kwantiteit steeds minder	Invloed veranderingen: enige verschraling
Veranderende omgeving die rol herschept	Kwaliteit en kwantiteit achteruit	Invloed veranderingen: kwaliteit en kwantiteit steeds minder	Invloed veranderingen: kwaliteit en kwantiteit steeds minder
Veranderende omgeving die rol herschept	Kwaliteit en kwantiteit achteruit	Invloed veranderingen: kwaliteit en kwantiteit steeds minder	Invloed veranderingen: kwaliteit en kwantiteit steeds minder
Veranderende omgeving die rol herschept	Nieuwe specialistische platforms	Veranderingen: nieuwe specialistische platforms	Veranderingen: nieuwe specialistische platforms
Veranderende omgeving die rol herschept	Nieuwe specialistische platforms	Veranderingen: nieuwe specialistische platforms	Veranderingen: gespecialiseerde internetplatforms
Veranderende omgeving die rol herschept	Nieuwe specialistische platforms	Veranderingen: nieuwe specialistische platforms	Veranderingen: specialistische initiatieven als FTM
Veranderende omgeving die rol herschept	Perspectief publiek als uitgangspunt	Invloed veranderingen: denken vanuit de kijker/luisteraar/lezer	Invloed veranderingen: denken vanuit de kijker/luisteraar/lezer
Veranderende omgeving die rol herschept	Perspectief publiek als uitgangspunt	Invloed veranderingen: denken vanuit de kijker/luisteraar/lezer	Invloed veranderingen: rol journalist minder paternalistisch
Veranderende omgeving die rol herschept	Reactie van/interactie met publiek	Veranderingen: reacties/kritiek van lezers	Veranderingen: reacties/kritiek van lezers
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: groter bereik/impact	Veranderingen: groter bereik/impact online	Veranderingen: crossmediaal
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: groter bereik/impact	Veranderingen: groter bereik/impact online	Veranderingen: grotere impact nieuws online

Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: groter bereik/impact	Veranderingen: groter bereik/impact online	Veranderingen: breder bereik
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: journalistiek minder nodig	Veranderingen: informatie kan vrij verspreid worden (geen journalistiek nodig)	Veranderingen: kranten geen monopolie meer
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: journalistiek minder nodig	Veranderingen: informatie kan vrij verspreid worden (geen journalistiek nodig)	Veranderingen: informatie kan vrij verspreid worden (geen journalistiek nodig)
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: overvloed aan data	Invloed veranderingen: door digitalisering overvloed aan data	Invloed veranderingen: niemand heeft meer totale overzicht
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: overvloed aan data	Invloed veranderingen: door digitalisering overvloed aan data	Invloed veranderingen: meer digital verse
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: overvloed aan data	Invloed veranderingen: door digitalisering overvloed aan data	Invloed veranderingen: door digitalisering veel informatie beschikbaar (toename dataleaks)
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: overvloed aan data	Invloed veranderingen: door digitalisering overvloed aan data	Invloed veranderingen: interactie vergt meer van jour
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: overvloed aan data	Invloed veranderingen: door digitalisering overvloed aan data	Invloed veranderingen: overvloed aan informatie
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: overvloed aan informatie	Veranderingen: online overvloed aan informatie	Veranderingen: online vuilstortplaats
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door internet media minder nodig
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: online first
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: digitalisering (werkgelegenheid/verdienmodellen onder druk)
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: veel meer vereist van jour
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: druk is groter
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: technologische ontwikkelingen
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: online nieuws veel sneller
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: datajournalistiek en dataonderzoek
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: tijdsdruk

Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: kortere gejaagdere nieuwscyclus
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: wat hebben mensen al gelezen/gezien
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: steeds meer online (geen persconferenties meer)
Veranderende omgeving die rol herschept	Technologische ontwikkelingen: werk- en verdienmodellen onder druk	Veranderingen: door digitalisering werk/verdienmodellen onder druk	Veranderingen: kortere deadlines
Veranderende omgeving die rol herschept	Toename PR/woordvoerdersapparaat	Veranderingen: enorm apparaat aan PR/woordvoerders/communicatiespecialisten	Veranderingen: enorm apparaat aan PR/woordvoerders/communicatiespecialisten
Veranderende omgeving die rol herschept	Veranderende economie	Veranderingen: economie verandert	Veranderingen: economie verandert
Veranderende omgeving die rol herschept	Werkdruk toegenomen	Invloed veranderingen: toegenomen druk	Invloed veranderingen: spanning tussen kwaliteit en snelheid
Veranderende omgeving die rol herschept	Werkdruk toegenomen	Invloed veranderingen: toegenomen druk	Invloed veranderingen: alles steeds sneller
Veranderende omgeving die rol herschept	Werkdruk toegenomen	Invloed veranderingen: toegenomen druk	Invloed veranderingen: hoge druk
Veranderende omgeving die rol herschept	Werkdruk toegenomen	Invloed veranderingen: toegenomen druk	Invloed veranderingen: continue deadlines
Veranderende omgeving die rol herschept	Werkdruk toegenomen	Invloed veranderingen: toegenomen druk	Invloed veranderingen: voortdurend beschikbaar/benaderbaar zijn
Veranderende omgeving die rol herschept	Werkdruk toegenomen	Invloed veranderingen: toegenomen druk	Invloed veranderingen: extreme vermenging werk-privé
Verschijningsvormen rol als waakhond	Controleur	Aspecten: controleren	Aspecten: overheid controleren
Verschijningsvormen rol als waakhond	Informerend	Aspecten: feitelijk publiceren	Aspecten: zakelijk/feitelijk
Verschijningsvormen rol als waakhond	Informerend	Aspecten: feitelijk publiceren	Aspecten: beschrijven
Verschijningsvormen rol als waakhond	Informerend	Aspecten: feitelijk publiceren	Aspecten: publiceren van informatie
Verschijningsvormen rol als waakhond	Netwerken	Aspecten: netwerk aanboren	Aspecten: netwerken aanboren
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: goed onderbouwen
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: logisch nadenken

Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: grotere verbanden zien
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: op pad gaan
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: onderzoeken
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: deskresearch
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: zelf nieuws zoeken
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: onderzoeken	Aspecten: doorvragen
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: verifiëren/ toetsen	Aspecten: verifiëren/ toetsen
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: waarheid boven water krijgen	Aspecten: waarheid boven water krijgen
Verschijningsvormen rol als waakhond	Onderzoeksjournalistiek	Aspecten: zoeken naar het afwijkende (vaak negatieve)	Aspecten: zoeken naar het afwijkende (vaak negatieve)
Verschijningsvormen rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Aspecten: aan de kaak stellen en discussie aanjagen	Aspecten: aan de kaak stellen
Verschijningsvormen rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Aspecten: aan de kaak stellen en discussie aanjagen	Aspecten: bijvangst controle op de macht
Verschijningsvormen rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Aspecten: aan de kaak stellen en discussie aanjagen	Aspecten: discussie op gang brengen
Verschijningsvormen rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Aspecten: signaleren	Aspecten: signaleren
Verschillende rollen financieel journalist	Autoriteit	Rol: autoriteit/betrouwbaar	Rol: betrouwbaar
Verschillende rollen financieel journalist	Autoriteit	Rol: autoriteit/betrouwbaar	Rol: autoriteit
Verschillende rollen financieel journalist	Eigen nieuws/agenda	Rol: eigen nieuws/agenda bepalen	Rol: eigen agenda bepalen
Verschillende rollen financieel journalist	Eigen nieuws/agenda	Rol: eigen nieuws/agenda bepalen	Rol: eigen nieuws
Verschillende rollen financieel journalist	Eigen nieuws/agenda	Rol: eigen nieuws/agenda bepalen	Rol: achter dingen aan gaan
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: duiden/uitleggen	Rol: helder overbrengen van complexe materie
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: duiden/uitleggen	Rol: begrijpelijk maken

Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: duiden/uitleggen	Rol: duiden/uitleggen van nieuws
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: duiden/uitleggen	Rol: uitleggen
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: duiden/uitleggen	Rol: context en duiding
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: signaleren trends	Rol: signaleren van nieuwe trends
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: signaleren trends	Rol: patronen herkennen
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: signaleren trends	Rol: rode lijn vinden
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: signaleren trends	Rol: volgen van ontwikkelingen
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: signaleren trends	Rol: trend schetsen
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: neutraal blijven/breed houden
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: informeren
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: verslaggever
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: brengen van nieuws
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: helder en feitelijk nieuws brengen
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: plaatsen van nieuws
Verschillende rollen financieel journalist	Informerend	Rol: verslaggever/informer	Rol: niet vooringenomen zijn
Verschillende rollen financieel journalist	Mobilisator	Rol: thema's op de kaart zetten	Rol: bewust van impact
Verschillende rollen financieel journalist	Mobilisator	Rol: thema's op de kaart zetten	Rol: opiniemaker
Verschillende rollen financieel journalist	Mobilisator	Rol: thema's op de kaart zetten	Rol: thema's op de kaart zetten
Verschillende rollen financieel journalist	Mobilisator	Rol: thema's op de kaart zetten	Rol: agenda zettende rol
Verschillende rollen financieel journalist	Mobilisator	Rol: thema's op de kaart zetten	Rol: verantwoordelijkheid beseffen

Verschillende rollen financieel journalist	Niet activistisch	Rol: geen activist	Rol: geen activist
Verschillende rollen financieel journalist	Onderzoeken	Rol: onderzoeken/verdiepen	Rol: onderzoek
Verschillende rollen financieel journalist	Onderzoeken	Rol: onderzoeken/verdiepen	Rol: perverse prikkels in economische wereld onderzoeken
Verschillende rollen financieel journalist	Onderzoeken	Rol: onderzoeken/verdiepen	Rol: kritische blik
Verschillende rollen financieel journalist	Onderzoeken	Rol: onderzoeken/verdiepen	Rol: onderzoeken
Verschillende rollen financieel journalist	Onderzoeken	Rol: onderzoeken/verdiepen	Rol: verdiepen
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: fact/truth finding	Rol: eerlijk zijn/ recht doen aan feiten
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: fact/truth finding	Rol: truth-finding
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: fact/truth finding	Rol: vinden nieuwe feiten
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: fact/truth finding	Rol: fact-finding
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: filteren van nieuws (poortwachter)	Rol: nieuws afstemmen op lezers
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: filteren van nieuws (poortwachter)	Rol: geen doorgeefluik
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: filteren van nieuws (poortwachter)	Rol: filteren van informatie
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: filteren van nieuws (poortwachter)	Rol: wegen
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: filteren van nieuws (poortwachter)	Rol: nieuws voor lezers filteren
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: filteren van nieuws (poortwachter)	Rol: keuzes maken/ poortwachter
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: waakhond/ bewaker	Rol: waakhond/ bewaker
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: in den brede alles discussieerbaar maken
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: challengen/uitdagen
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: brengen van misstanden

Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: onrechtvaardigheden aan de kaak stellen
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: openheid van zaken geven
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: zaken aan het licht brengen
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: economische wereld spiegel voorhouden
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: boel scherp houden
Verschillende rollen financieel journalist	Waakhond	Rol: zaken aan het licht brengen	Rol: controle van de macht
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Beperkte middelen	Waakhond: beperkte middelen en tijd	Waakhond: te weinig tools
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Beperkte middelen	Waakhond: beperkte middelen en tijd	Waakhond: bezuinigingen op redacties grootste gevaar
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Beperkte middelen	Waakhond: beperkte middelen en tijd	Waakhond: beperkte middelen en tijd
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: op juiste plekken aanwezig
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: goede werkomgeving
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: geld
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: faciliteiten
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: goed salaris
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: tijd
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Faciliteiten vanuit eigen organisatie	Voorwaarde: tijd/geld/middelen vanuit organisatie	Voorwaarde: voldoende mankracht
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Geloofwaardigheid	Voorwaarde: geloofwaardigheid	Voorwaarde: geloofwaardigheid
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Geloofwaardigheid	Voorwaarde: geloofwaardigheid	Voorwaarde: integriteit
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: onafhankelijkheid
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: intelligentie

Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: onafhankelijke geest
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: goede voelspriet
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: lef
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: voldoende kennis
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: instrinsieke motivatie (het is een roeping)
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: doorzettingsvermogen
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Journalistieke eigenschappen	Voorwaarde: persoonlijke kenmerken	Voorwaarde: kritische geest
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Lastig in financiële sector	Waakhond: lastiger door sector	Waakhond: financiële sector veel toezicht
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Lastig in financiële sector	Waakhond: lastiger door sector	Waakhond: minder taak van financiële journalistiek
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Lastig in financiële sector	Waakhond: lastiger door sector	Waakhond: verschil met politiek
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Lastig in financiële sector	Waakhond: lastiger door sector	Waakhond: meer maatschappelijke blik
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Lastig in financiële sector	Waakhond: lastiger door sector	Waakhond: lastiger door vrije marktwerking financiële sector
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Mobilisator	Waakhond: tot actie aanzetten	Waakhond: actie veroorzaken
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Mobilisator	Waakhond: actie samenleving veroorzaken	Waakhond: dingen aan de kaak stellen
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Noodzakelijk voor sector	Waakhond: noodzakelijk voor sector	Waakhond: grote noodzaak
voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Noodzakelijk voor sector	Waakhond: noodzakelijk voor sector	Waakhond: van vitaal belang voor de sector
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Onderzoeken	Waakhond: onderzoek doen	Waakhond: uitdiepen
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Signaleren/blootstellen misstanden	Waakhond: zaken blootleggen	Waakhond: zaken blootleggen
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Steun eigen organisatie	Voorwaarde: steun eigen organisatie	Voorwaarde: organisatorische steun
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Steun eigen organisatie	Voorwaarde: steun eigen organisatie	Voorwaarde: steun eigen organisatie

Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Steun eigen organisatie	Voorwaarde: steun eigen organisatie	Voorwaarde: interne verantwoording/goedkeuring
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Toegang tot informatie	Voorwaarde: bronnen en netwerk	Voorwaarde: bronnen en netwerk
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Toegang tot informatie	Voorwaarde: bronnen en netwerk	Voorwaarde: tijd investeren in netwerk
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Transparantie	Voorwaarde: transparantie/vertrouwen	Voorwaarde: vertrouwen
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Transparantie	Voorwaarde: transparantie/vertrouwen	Voorwaarde: transparantie
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Transparantie	Voorwaarde: transparantie/vertrouwen	Voorwaarde: openheid
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Verwachting samenleving	Waakhond: verwachting samenleving	Waakhond: verwachting samenleving
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Verwachting samenleving	Waakhond: verwachting samenleving	Waakhond: versterkt door crisis
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden aanwezig	Voorwaarde aanwezig: ja	Voorwaarde aanwezig: in NL goed
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden aanwezig	Voorwaarde aanwezig: ja	Voorwaarde aanwezig: ja
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden aanwezig	Voorwaarde aanwezig: ja	Voorwaarde aanwezig: ja leven in democratie
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden aanwezig	Voorwaarde aanwezig: ja	Voorwaarde aanwezig: faciliteiten goed
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden aanwezig	Voorwaarde aanwezig: ja	Voorwaarde aanwezig: ja maar verschilt per sector
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden aanwezig	Voorwaarde aanwezig: ja	Voorwaarde aanwezig: veel steun intern
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden onvoldoende aanwezig	Voorwaarde aanwezig: tijd is lastig, onvoldoende	Voorwaarde aanwezig: onvoldoende
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Voorwaarden onvoldoende aanwezig	Voorwaarde aanwezig: tijd is lastig, onvoldoende	Voorwaarde aanwezig: tijd is lastig
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Vrijheid	Voorwaarde: vrijheid	Voorwaarde: vrijheid
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Waakhond onlosmakelijk verbonden aan journalist	Waakhond: automatisch als journalist	Waakhond: is wat onderzoeksjournalistiek behelst
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Waakhond onlosmakelijk verbonden aan journalist	Waakhond: automatisch als journalist	Waakhond: gewoon wat ik doe
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Waakhond onlosmakelijk verbonden aan journalist	Waakhond: automatisch als journalist	Waakhond: ben je automatisch met ervaring en tijd

Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Waakhond onlosmakelijk verbonden aan journalist	Waakhond: automatisch als journalist	Waakhond: uitvloeisel van werk als journalist
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: respect voor de pers
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: goede bescherming
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: persvrijheid
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: vrije pers
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarden: WOB/rechterlijke stukken
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: bronbescherming
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: goed journalistiek speelveld
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: waarborgen in de samenleving (RvJ, ombudsman, huis voor klokkenluiders)
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: cultuur/wetgeving in land
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarden: waarborg onafhankelijke rol
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: onafhankelijke pers
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: democratie
Voorwaarden voor uitoefenen rol als waakhond	Wetgeving	Voorwaarde: rechtsstaat/democratie	Voorwaarde: rechtsstaat

